

Część III LITURGIA

22. SAKRAMENTY ŚWIĘTE

500. Sakramenty święte są widzialnymi znakami niewidzialnej łaski i środkami, przez które wyraża się i umacnia wiara, oddawany jest kult Bogu i dokonuje się uświęcenie człowieka.

Normy ogólne

501. Przy sprawowaniu sakramentów świętych należy stosować się do przepisów ksiąg liturgicznych zatwierdzonych przez kompetentną władzę; nie wolno samodzielnie niczego opuszczać, zmieniać lub dodawać (zob. KPK, kan. 846 § 1).

502. Przy okazji udzielania sakramentów św. można przyjmować dobrowolne ofiary. Nie wolno jednak odmówić udzielenia sakramentów świętych tym, którzy z racji ubóstwa nie mogą złożyć ofiary (zob. KPK, kan. 848).

A. CHRZEST ŚWIĘTY

503. Zwyczajnym szafarzem chrztu św. jest biskup, prezbiter lub diakon. W przypadku konieczności (np. niebezpieczeństwo śmierci) każdy może ważnie udzielić sakramentu chrztu św., o ile tylko ma intencję czynienia tego, co czyni Kościół (zob. KPK, kan. 861).

Szafarz chrztu św.

504. – § 1. Rodzice są zobowiązani zatroszczyć się o to, ażeby ich dzieci zostały ochrzczone w pierwszych tygodniach po urodzeniu.

Czas udzielania chrztu św.

§ 2. Poleca się, aby sakrament chrztu św. był udzielany podczas Mszy św. Ze względu na paschalny charakter tego sakramentu, chrztu św. należy z reguły udzielać w Wigilię Wielkanocną oraz w niedziele.

§ 3. W każdej parafii należy ustalić i podać do wiadomości parafian terminy udzielania chrztu św. Ze względów duszpasterskich wskazane jest, aby udzielać chrztu św. podczas Mszy św. odprawianej w ramach parafialnego porządku nabożeństw, aby wierni mogli uczestniczyć w obrzędzie tego sakramentu.

§ 4. Rodzice powinni zgłosić dziecko do chrztu św. w biurze parafialnym przynajmniej tydzień przed planowanym terminem chrztu, przedstawiając wymagane dokumenty.

Miejsce udzielania chrztu św.

505. – § 1. Poza przypadkiem konieczności, właściwym miejscem udzielania chrztu św. jest kościół lub kaplica.

§ 2. Chrztu św. należy udzielać w kościele parafialnym, w którym powinna znajdować się chrzcielnica. Za zgodą Arcybiskupa Poznańskiego może być ona umieszczona także w innym kościele lub kaplicy na terenie parafii (zob. KPK, kan. 857 i 858).

§ 3. Dziecko winno przyjmować chrzest św. w kościele parafialnym jego rodziców, chyba że co innego doradza słuszna przyczyna (zob. KPK, kan. 857 § 2). Kapłan, który miałby udzielić chrztu św. nie swojemu parafianinowi, powinien uprzednio porozumieć się z proboszczem rodziców dziecka.

§ 4. W niebezpieczeństwie śmierci można udzielać chrztu św. w szpitalach. W takich przypadkach stosuje się skrócony obrzęd chrztu św., a uroczyste przyjęcie dziecka do Kościoła odbywa się w parafii zamieszkania rodziców dziecka.

Chrzest św. dzieci

506. – § 1. Należy przyjmować do chrztu św. wszystkie dzieci zgłoszone przez rodziców lub przynajmniej przez jednego z rodziców albo prawnych opiekunów, jeśli osoby te są wierzące i zobowiązują się, że dzieci będą wychowywane w wierze katolickiej (zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja duszpasterska o udzielaniu sakramentu chrztu św. dzieciom*).

§ 2. Wychowanie w wierze oznacza doprowadzenie dziecka do świadomej przyjaźni z Chrystusem. Dokonuje się to przez: przekazanie dziecku podstawowych prawd wiary i zasad moralności głoszonych przez Kościół katolicki; nauczanie dziecka modlitwy; włączenie go w życie wspólnoty katolickiej (Msza św.); posyłanie na naukę religii; doprowadzenie do pełnego udziału w Eucharystii i przyjęcia sakra-

mentu bierzmowania oraz wprowadzenie w dojrzałe i odpowiedzialne życie chrześcijanina.

§ 3. Jeżeli dzieci nie osiągnęły jeszcze pełnoletności, nie należy im udzielać chrztu św. bez konsultacji z rodzicami albo prawnymi opiekunami.

§ 4. Do udzielenia chrztu św. dziecku wystarczy prośba jednego z rodziców bądź prawnych opiekunów.

§ 5. Jeśli chrzest św. zgłasza matka samotnie wychowująca dziecko, która jest osobą praktykującą, chrzest św. winien odbyć się bez dodatkowych wymagań.

§ 6. Jeśli rodzice dziecka żyją w związku niesakramentalnym (kontrakt cywilny lub bez żadnych zobowiązań prawnych) i nie mogą zawrzeć sakramentu małżeństwa z powodu przeszkód kanonicznych (wcześniejsze małżeństwo sakramentalne jednego lub obojga rodziców), jednak praktykują swoją wiarę w tym, co jest dla nich możliwe (nie mogą otrzymać rozgrzeszenia i przystępować do Komunii św.), dziecko należy ochrzcić, żądając na piśmie oświadczenia rodziców i chrzestnych, że zobowiązują się wychować dziecko w wierze katolickiej (zob. Aneksy: *Oświadczenie rodziców i chrzestnych w sprawie wychowania katolickiego dziecka, gdy rodzice nie są związani małżeństwem sakramentalnym*).

§ 7. Jeśli o chrzest św. swego dziecka proszą rodzice żyjący w niesakramentalnym związku (kontrakt cywilny lub bez żadnych zobowiązań prawnych), którzy nie mają żadnych przeszkód kanonicznych do zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego, należy postępować w sposób następujący:

- a) Starać się o doprowadzenie rodziców dziecka do zawarcia sakramentu małżeństwa przed chrztem św. ich dziecka. Chodzi o zmobilizowanie rodziców dziecka do uregulowania swego życia według zasad wiary katolickiej, do tego, by mogli żyć w przyjaźni z Bogiem i dawać dobry przykład swemu dziecku. Wszystko to jednak musi się odbywać w taki sposób, by nie było faktycznym przymuszaniem do zawarcia sakramentu małżeństwa (jakikolwiek przymus stanowiłby istotną przeszkodę do ważnego zawarcia małżeństwa). Nie należy np. żądać od rodziców oświadczenia na piśmie, że zobowiązują się do zawarcia małżeństwa sakramentalnego, traktując takie zobowiązanie jako warunek ochrzczenia dziecka.
- b) Jeśli rodzice dziecka nadal odmawiają zawarcia małżeństwa z jakichś racji (np. twierdzą, że jeszcze nie są pewni, czy będą razem), jednak samego sakramentu małżeństwa nie wykluczają,

i mimo takiej postawy praktykują swoją wiarę w tym, co jest dla nich możliwe (nie mogą otrzymać rozgrzeszenia i przystępować do Komunii św.), należy uznać, że jest nadzieja, iż dziecko będzie wychowane w wierze, a w konsekwencji udzielić chrztu św., żądając na piśmie oświadczenia rodziców chrzestnych, że zobowiązują się w sposób szczególny do troski o chrześcijańskie wychowanie dziecka (zob. Aneksy: *Oświadczenie rodziców chrzestnych w sprawie wychowania katolickiego dziecka, gdy rodzice odmawiają zawarcia małżeństwa sakramentalnego*).

- c) Jeżeli nie ma zupełnie nadziei na wychowanie dziecka w wierze, w której ma otrzymać chrzest św. (żadne z rodziców nie praktykuje swojej wiary, nawet w tym, co jest dla niego możliwe, albo odrzuca sakrament małżeństwa z zasady), udzielenie sakramentu należy odłożyć, wyjaśniając rodzicom przyczynę takiej decyzji (zob. KPK, kan. 868 § 1, p. 2).

§ 8. Dzieci, które ukończyły 7, rok życia i uczestniczą w katechezie przygotowującej do Pierwszej Komunii Świętej, otrzymują chrzest św. miesiąc przed przyjęciem Pierwszej Komunii Świętej. W takiej sytuacji proboszcz dziecka prosi Arcybiskupa Poznańskiego za pośrednictwem Kurii Metropolitalnej o pozwolenie na chrzest św., zapewniając o odpowiednim przygotowaniu dziecka, zwłaszcza o uczestnictwie w katechezie szkolnej i w niedzielnej Mszy św., oraz przedstawiając następujące dokumenty: a) pisemną prośbę, skierowaną na adres parafii, przynajmniej jednego z rodziców lub prawnych opiekunów o udzielenie dziecku chrztu św. i przyjęcie go do Kościoła rzymskokatolickiego, b) odpis aktu urodzenia dziecka z Urzędu Stanu Cywilnego.

§ 9. Dzieci, których rówieśnicy przystąpili już do Pierwszej Komunii Świętej, ale jeszcze nie przyjęli sakramentu bierzmowania, otrzymują w jednej ceremonii liturgicznej sakrament chrztu św. i Pierwszej Komunii Świętej. W takiej sytuacji proboszcz dziecka prosi Arcybiskupa Poznańskiego za pośrednictwem Kurii Metropolitalnej o pozwolenie na chrzest św., zapewniając o odpowiednim przygotowaniu kandydata, zwłaszcza o uczestnictwie w katechezie szkolnej i w niedzielnej Mszy św., oraz przedstawiając następujące dokumenty: a) pisemną prośbę, skierowaną na adres parafii, przynajmniej jednego z rodziców lub prawnych opiekunów o udzielenie dziecku chrztu św. i przyjęcie go do Kościoła rzymskokatolickiego, b) odpis aktu urodzenia dziecka z Urzędu Stanu Cywilnego.

507. – § 1. Osoby, których rówieśnicy przyjęli już sakrament bierzmowania, winny otrzymać podczas jednej ceremonii liturgicznej chrzest św., bierzmowanie i Komunii św. Sakramentów tych udziela kapłan przygotowujący katechumena, po otrzymaniu odpowiedniego zlecenia (zob. KPK, kan. 883 p. 2). W tym celu proboszcz osoby proszącej o chrzest przedstawia Arcybiskupowi Poznańskiemu za pośrednictwem Kurii Metropolitalnej wnioszek, w którym informuje o odbytych katechumenacie, załączając następujące dokumenty: a) skierowaną na adres parafii pisemną prośbę katechumena o udzielenie mu chrztu św. i przyjęcie go do Kościoła rzymskokatolickiego, b) odpis zupełny aktu urodzenia katechumena z Urzędu Stanu Cywilnego, c) pisemną prośbę przynajmniej jednego z rodziców lub prawnych opiekunów katechumena, który jeszcze nie ukończył 18. roku życia (skierowaną na adres parafii), d) zeznanie katechumena na okoliczność stanu wolnego, jeśli ukończył 18. rok życia, e) zaprzysiężone zeznanie dwóch świadków na okoliczność stanu wolnego katechumena, który ukończył 18. rok życia.

§ 2. O chrzcie św. dorosłych, przynajmniej tych, którzy ukończyli 14. rok życia, zgodnie z kanonem 863 Kodeksu Prawa Kanonicznego, należy powiadomić Arcybiskupa Poznańskiego, aby, jeśli uzna to za wskazane, sam udzielił sakramentu chrztu św.

§ 3. Zaleca się, aby osoby, których rówieśnicy przyjęli już sakrament bierzmowania, przyjęły wszystkie sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego z rąk Arcybiskupa Poznańskiego podczas Wigilii Paschalnej w katedrze poznańskiej, po uprzednim przygotowaniu ich i przedstawieniu prośby wraz z wymaganymi dokumentami w Kurii Metropolitalnej.

508. – § 1. Specjalny katechumenat przygotowujący do przyjęcia wszystkich sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego podczas jednej ceremonii liturgicznej winien trwać przez okres jednego roku (według norm zawartych w OCWD 1–63). W tym czasie katechumen powinien uczestniczyć raz w tygodniu w specjalnym przygotowaniu katechetycznym oraz podejmować te praktyki, które są dla niego dostępne (modlitwa, uczestniczenie w Mszy św., zachowywanie postów). Przygotowanie katechetyczne winno obejmować całość nauki Kościoła, ze specjalnym uwzględnieniem przygotowania do sakramentów: chrztu św., bierzmowania, Komunii św. i pokuty. Oprócz tego osoba uczęszczająca do szkoły ponadgimnazjalnej zobowiązana jest do uczestniczenia w katechezie szkolnej.

Chrzest św. osób, których rówieśnicy przyjęli już sakrament bierzmowania

Katechumenat

§ 2. Osobę, która pragnie przygotować się do przyjęcia chrztu św., lecz ze względu na wiek nie uczęszcza na katechezę w szkole, proboszcz może skierować do Archidiecezjalnego Ośrodka Katechumenalnego.

Katecheza chrzcielna **509.** Przed udzieleniem chrztu św. rodzice dziecka i chrzestni winni uczestniczyć przynajmniej w jednej katechezie chrzcielnej, podczas której duszpasterz przekaze im niezbędne pouczenia dotyczące sakramentu chrztu św.

Imię chrzcielne **510.** Duszpasterze powinni zachęcać rodziców, aby przynajmniej jedno z imion nadawanych dziecku figurowało w wykazie świętych i błogosławionych.

Chrzestni **511.** – § 1. Rodzice dziecka winni wybrać dla niego rodziców chrzestnych, którzy mają obowiązek wspomagać rodziców naturalnych lub opiekunów prawnych w katolickim wychowaniu dziecka. Spełnia się ten wymóg prawa także wówczas, gdy w obrzędzie chrztu św. uczestniczy tylko jeden z rodziców chrzestnych.

§ 2. Chrzestni winni mieć ukończone 16 lat, przyjęty sakrament bierzmowania i być katolikami wyznającymi swą wiarę życiem zgodnym z nauką Kościoła.

§ 3. Rodzicami chrzestnymi nie mogą być osoby żyjące w związku niesakramentalnym (kontrakt cywilny lub bez żadnych zobowiązań prawnych) oraz młodzież, która nie uczestniczy w katechizacji.

§ 4. Kandydaci na chrzestnych pochodzący z innych parafii niż parafia dziecka winni przedstawić wystawione przez własnego proboszcza odpowiednie zaświadczenie o zdolności do pełnienia funkcji rodzica chrzestnego.

§ 5. Ze względu na ścisłą komunie istniejącą między Kościołem katolickim i Kościołami prawosławnymi, dla słusznej przyczyny wolno dopuścić wiernego prawosławnego do pełnienia roli chrzestnego obok chrzestnego katolickiego (lub matki chrzestnej katolickiej) w chrzcie dziecka lub dorosłego katolika pod warunkiem jednak wystarczającego zabezpieczenia edukacji ochrzczonego oraz wiedzy o tym, że dany chrzestny nadaje się do tej roli (zob. Papiaska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu*, 98).

Świadek chrztu św. **512.** Ochrzczony, należący do niekatolickiej wspólnoty chrześcijańskiej (z wyjątkiem prawosławnych – zob. statut 511 § 5), może

być dopuszczony jedynie jako świadek chrztu św. i to tylko razem z chrzestnym katolikiem.

513. Rodzice naturalni, o ile nie mają przeszkód, a rodzice chrzestni zawsze powinni w czasie obrzędu chrztu św. przystąpić do Komunii św. przez rodziców i chrzestnych

514. Duszpasterz, w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem za owoce łaski chrztu św., w zetknięciu się z trudnymi lub zawikłanymi problemami związanymi z udzieleniem tego sakramentu powinien poszczególne przypadki dokładnie rozpatrzeć, a następnie podjąć odpowiednią decyzję lub, w razie potrzeby, zwrócić się do Kurii Metropolitalnej. Odpowiedzialność duszpasterza

515. – § 1. Konwersja osoby, która odstąpiła od Kościoła katolickiego bądź została ważnie ochrzczona w innym Kościele, winna być poprzedzona rocznym katechumenatem. Konwersja

§ 2. Odpowiedzialnym za przygotowanie osoby do konwersji jest proboszcz miejsca zamieszkania tej osoby.

§ 3. Osobę, która pragnie się przygotować do konwersji, proboszcz może skierować do Archidiecezjalnego Ośrodka Katechumenalnego.

§ 4. Konwersji dokonuje się po uzyskaniu na to pisemnej zgody Kurii Metropolitalnej.

516. – § 1. Proboszcz miejsca udzielenia chrztu św. jest zobowiązany każdorazowo bezzwłocznie i dokładnie zapisać fakt chrztu św. w parafialnej księdze ochrzczonych, zgodnie z wymogami przepisów prawa powszechnego i partykularnego. Zapisanie chrztu św. i konwersji

§ 2. Jeżeli chrzest św. dziecka odbył się w szpitalu, fakt ten należy odnotować w parafii zamieszkania rodziców dziecka na podstawie dokumentu wystawionego przez kapelana tego szpitala (zob. *Aneksy: Zaświadczenie o chrzcie św. w szpitalu*).

§ 3. Konwertytę należy wpisać do parafialnej księgi konwertytów oraz do aktualnej parafialnej księgi ochrzczonych pod liczbą bieżącą, z umieszczeniem odpowiedniej adnotacji w roczniku jego (jej) urodzenia.

517. Wszelkich zmian zapisu w księdze ochrzczonych, po przesłaniu duplikatu tej księgi do Kurii Metropolitalnej (po zakończonym roku kalendarzowym), dokonuje się po uzyskaniu na to pisemnej zgody Kurii Metropolitalnej (zob. *Aneksy: Przepisy dotyczące prowadzenia* Zmiany zapisu w księdze ochrzczonych

ksiąg parafialnych ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych).

Apostazja **518.** Formalny akt apostazji (*actus formalis defectionis ab Ecclesia*), czyli odłączenie się od Kościoła katolickiego, musi urzeczywistnić się przez:

- a) wewnętrzną decyzję odstąpienia od Kościoła katolickiego;
- b) wykonanie i zewnętrzną manifestację tej decyzji;
- c) przyjęcie do wiadomości tej decyzji przez kompetentną władzę kościelną (zob. dokument Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych z dnia 13 marca 2006 r., Prot. N. 10279/2006).

519. – § 1. Decyzja wystąpienia z Kościoła winna zostać wyrażona w sposób świadomy i wolny, poprzez podpisanie stosownego oświadczenia w obecności proboszcza parafii miejsca zamieszkania i dwóch świadków. Przesłanie pisma informującego o wystąpieniu z Kościoła jest niewystarczające, ponieważ nie gwarantuje jego autentyczności. Dokonujący formalnego aktu apostazji winien podać w swym oświadczeniu dane dotyczące daty i miejsca swojego chrztu.

§ 2. Proboszcz, wobec którego został podpisany formalny akt wystąpienia z Kościoła, przesyła dokument do Kurii Metropolitalnej, ta zaś poleca dokonanie adnotacji o apostazji w księdze ochrzczonych parafii chrztu św. apostaty. Jeżeli chrzest św. apostaty miał miejsce poza Archidiecezją Poznańską, wówczas Kuria Metropolitalna wysyła informację o apostazji do diecezji chrztu św. apostaty.

520. Odstępca od wiary popełnia grzech ciężki, a ponadto, mocą samego prawa, zaciąga karę ekskomuniki (zob. KPK, kan. 1364 § 1), która pozbawia go możliwości korzystania z sakramentów św. oraz prawa do katolickiego pogrzebu i Mszy św. pogrzebowej (zob. KPK, kan. 1184 i 1185).

521. – § 1. Pomimo aktu apostazji, znamię, jakie wyciska sakrament chrztu św., pozostaje niezatarte.

§ 2. Apostata może być ponownie przyjęty do Kościoła katolickiego według zasad określonych powyżej (zob. statut 515).

B. BIERZMOWANIE

522. – § 1. Troska o przygotowanie do sakramentu bierzmowania należy do całej wspólnoty parafialnej, zwłaszcza do rodziców, którzy przez przykład życia i posłuszeństwo Bożemu prawu wprowadzają kandydatów w atmosferę dojrzałej wiary.

Przygotowanie
do bierzmowania

§ 2. O to, aby wszyscy ochrzczeni otrzymali pełne wtajemniczenie chrześcijańskie i zostali starannie przygotowani do bierzmowania, powinni szczególnie troszczyć się duszpasterze.

§ 3. Zaleca się, aby w poszczególnych przypadkach duszpasterz przygotowujący do bierzmowania skorzystał z pomocy odpowiednio uformowanej osoby lub grupy osób (np. katecheta świecki, stowarzyszenie katolickie, wspólnota modlitewna).

§ 4. Należy dążyć do tego, aby decyzja przyjęcia bierzmowania przez każdego kandydata była przemyślana i wynikała z pragnienia świadomego wyboru chrześcijańskiego stylu życia opartego na Ewangeli i nauce Kościoła.

§ 5. W ramach przygotowania do sakramentu bierzmowania należy objąć specjalną katechezą rodziców i, w miarę możliwości, świadków bierzmowania. Katecheza ta nie powinna ograniczać się tylko do przekazania informacji na temat przebiegu obrzędu sakramentu bierzmowania, lecz winna prowadzić do pogłębienia teologicznej wiedzy o samym sakramencie, a także wpojenia zwyczaju osobistej i stałej modlitwy, kształtowania chrześcijańskich postaw moralnych, wierności obowiązkom codziennego życia, odwagi w wyznawaniu wiary i umiejętności obrony przekonań religijnych przed współczesnymi zagrożeniami.

§ 6. Kandydatów przygotowujących się do bierzmowania należy zapoznać z istniejącymi w parafii grupami apostołskimi i formacyjnymi oraz wskazać im możliwości włączenia się w apostołstwo świeckich.

523. – § 1. Zwyczajnym szafarzem bierzmowania jest biskup. W przypadku wielkiej liczby bierzmowanych biskup może dobrać sobie kapłanów, aby razem z nim udzielili tego sakramentu (zob. KPK, kan. 882).

Szafarz
bierzmowania

§ 2. Władzę bierzmowania posiada także kapłan, który na mocy upoważnienia otrzymanego od Arcybiskupa Poznańskiego chrzci dorosłego lub przyjmuje do pełnej jedności z Kościołem katolickim dorosłego już ochrzczonego.

§ 3. W odniesieniu do osób znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci upoważnienie do udzielania bierzmowania posiada każdy kapłan.

Czas i miejsce bierzmowania **524.** – § 1. Aby kandydat do bierzmowania był świadom obowiązków wynikających z bierzmowania, sakrament ten winien być udzielany młodzieży uczęszczającej do trzeciej klasy gimnazjum.

§ 2. Przygotowanie do bierzmowania winno odbywać się w parafii zamieszkania kandydata i trwać trzy lata.

§ 3. Zasadniczo udzielenie sakramentu bierzmowania powinno odbywać się w parafii kandydata. W uzasadnionych przypadkach, za zgodą swego proboszcza, można przygotowywać się i przystąpić do tego sakramentu poza własną parafią.

§ 4. W przypadku małych parafii udzielenie sakramentu bierzmowania może odbyć się w sąsiedniej parafii, razem z młodzieżą tej parafii, a nawet z kilku pobliskich parafii.

Bierzmowanie dorosłych **525.** – § 1. Dla dorosłych katechumenów, którzy przyjmują bierzmowanie bezpośrednio po chrzcie św., przygotowaniem do tych sakramentów jest czas katechumenatu, kiedy współdziałają katecheci, rodzice chrzestni i miejscowa społeczność Kościoła.

§ 2. Katechumenat ten winien trwać przez okres jednego roku (według norm zawartych w OCWD 1–63). W tym czasie katechumen powinien uczestniczyć raz w tygodniu w specjalnym przygotowaniu katechetycznym, które obejmuje całokształt nauki Kościoła, ze specjalnym uwzględnieniem przygotowania do sakramentów: chrztu św., bierzmowania, Eucharystii i pojednania. Winien też podejmować te praktyki, które są dla niego dostępne (modlitwa, uczestniczenie w Mszy św., zachowywanie postów).

§ 3. Katechumen uczęszczający do szkoły ponadgimnazjalnej zobowiązany jest ponadto do uczestniczenia w tym czasie w katechezie szkolnej.

Bierzmowanie przed zawarciem małżeństwa **526.** Katolik, który przygotowuje się do zawarcia małżeństwa – a nie żyje w konkubinacie – i jeszcze nie przyjął sakramentu bierzmowania, zgodnie z kan. 1065 Kodeksu Prawa Kanonicznego, powinien go przyjąć przed zawarciem sakramentalnego związku małżeńskiego, gdy jest to możliwe bez poważnej niedogodności. Stąd też proboszcz takiej osoby winien zatroszczyć się o jej odpowiednie i dostosowane do konkretnej sytuacji życiowej przygotowanie do sakramentu bierzmowania.

- 527.** W niebezpieczeństwie śmierci każdy prezbiter może bierzmować dzieci, nawet jeśli nie osiągnęły jeszcze wieku rozeznania. Bierzmowanie w niebezpieczeństwie śmierci
- 528.** W wyjątkowych sytuacjach, kiedy kandydaci do bierzmowania przygotowani są w sposób indywidualny, proboszcz powinien ich skierować do przyjęcia tego sakramentu w katedrze poznańskiej lub w parafii, w której aktualnie odbywa się udzielanie sakramentu bierzmowania. W takim wypadku winien zainteresowanych zaopatrzyć w pisemne skierowanie. Bierzmowanie poza parafią
- 529.** – § 1. Bierzmożanemu powinien towarzyszyć świadek, którego zadaniem jest troska o to, ażeby bierzmożany postępował jak świadek Chrystusa i wiernie wypełniał obowiązki związane z tym sakramentem. Świadek bierzmowania
- § 2. Świadkiem bierzmowania powinna być osoba prowadząca autentyczne życie chrześcijańskie, wybrana przez kandydata do bierzmowania, już bierzmożana, o ile to możliwe – jeden z rodziców chrzestnych bierzmożanego.
- 530.** Zachęca się, aby bierzmożany pozostał przy imieniu chrzestnym. Może jednak przybrać sobie imię świętego lub błogosławionego, którego pragnie naśladować w swoim życiu i w apostołstwie. Wybór świętego patrona
- 531.** – § 1. Duszpasterze kandydatów do bierzmowania powinni omówić przebieg uroczystości z biskupem – szafarzem sakramentu. Liturgia bierzmowania
- § 2. Duszpasterze powinni zadbać o to, by obrzędy bierzmowania miały zawsze charakter świąteczny i uroczysty, a także o to, by bierzmożani, ich rodzice i świadkowie bierzmowania spełniali przysługujące im funkcje liturgiczne: czytania, śpiew międzylekcyjny, wezwania modlitwy wiernych, przyniesienie darów ofiarnych. Podczas obrzędu namaszczenia Krzyżem św. zaleca się zachować święte milczenie. Śpiew lub stosowna muzyka jest dopuszczalna, o ile nie utrudnia dialogu celebransa z bierzmożanym.
- § 3. Dla podkreślenia ważności sakramentu należy stosować różne formy upamiętnienia uroczystości bierzmowania przez urządzenie nabożeństw dziękczynnych za otrzymane dary Ducha Świętego, szczególnie w pierwszą rocznicę przyjęcia sakramentu, i obdarowanie bierzmożanych pamiątkami religijnymi (krzyż, Pismo Święte, modlitewniki, obrazki itp.)

Zapisanie bierzmowania **532.** Proboszcz parafii bierzmowania powinien bezzwłocznie odnotować fakt bierzmowania w osobnej księdze i zrobić odpowiednią adnotację w księdze ochrzczonych lub wysłać powiadomienie do parafii chrztu św. bierzmowanego (zob. Aneksy: *Przepisy dotyczące prowadzenia ksiąg parafialnych ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych*).

C. EUCHARYSTIA

Pobożność eucharystyczna **533.** – § 1. Wyrazem najgłębszej czci wobec Eucharystii winien być czynny i owocny udział wiernych w Mszy św., częste i godne przyjmowanie Komunii św. oraz adorowanie Najświętszego Sakramentu z największą pobożnością.

§ 2. Kapłani powinni często pouczać wiernych o wartości i owocach Mszy św., a także zachęcać do uczestniczenia w niej w niedzielę i święta oraz w dni powszednie, szczególnie w Adwencie, Wielkim Poście i w okresie wielkanocnym.

§ 3. Również katecheza szkolna powinna prowadzić do pełnego uczestniczenia w liturgii eucharystycznej. Duszpasterze i katecheci powinni gromadzić dzieci i młodzież na Mszy św. nie tylko w niedzielę, ale także w dni powszednie.

534. – § 1. Niedzielnemu i świątecznemu obowiązkowi uczestnictwa w Eucharystii zadość czynią ci, którzy biorą w niej udział, gdziekolwiek jest odprawiana zgodnie z wymogami Kościoła.

§ 2. Obowiązek uczestniczenia w Eucharystii spełniają również ci wierni, którzy uczestniczą w Mszy św. wieczornej poprzedzającej niedzielę lub święto nakazane. Za wieczorną należy uważać Mszę św. odprawianą po godz. 16.00.

Czas odprawiania Mszy św. **535.** – § 1. W kościołach parafialnych, rektorskich oraz w kaplicach dostępnych dla ogółu wiernych Msza św. – zarówno w niedzielę i święta nakazane, jak i w dni powszednie – powinna być odprawiana o stałych godzinach, z uwzględnieniem potrzeb wiernych.

§ 2. W niedzielę i święta nakazane poszczególne Msze św. należy, jeśli to możliwe, odprawiać w odstępach przynajmniej co półtorej godziny.

Postawy podczas Mszy św. **536.** – § 1. Uczestnicy Mszy św. winni zachowywać jednolitą postawę, która jest znakiem jedności członków chrześcijańskiej wspólnoty

zgrupowanej na sprawowanie świętej liturgii, a także wyraża i kształtuje duchowe przeżycia uczestniczących.

- a) Wierni stoją: od wejścia kapłana aż do kolekty włącznie; podczas śpiewu przed Ewangelią, w czasie Ewangelii, wyznania wiary i modlitwy powszechnej, od wezwania: *Módlcie się, aby...* aż do *Baranku Boży*, z wyjątkiem modlitwy epikletycznej i słów przeistoczenia; w czasie modlitwy po Komunii i zakończenia Mszy św.
- b) Wierni mogą siedzieć: w czasie czytań i psalmu responsoryjnego; w czasie homilii; w czasie przygotowania darów; w czasie rozdzielania Komunii św. i milczenia po niej.
- c) Wierni klęczą: w czasie modlitwy epikletycznej i przeistoczenia (wierni klękają na epiklezę, a wstają przed aklamacją po przeistoczeniu); na słowa: *Oto Baranek Boży; Panie, nie jestem godzien; mogą klęczeć lub stać w czasie przyjmowania Komunii św.*

§ 2. Osoby w starszym wieku, słabe i chore mogą siedzieć w czasie całej Mszy św.

537. Znakiem pokoju w czasie Mszy św. jest ukłon w stronę najbliższych stojących uczestników lub podanie im ręki. Kapłan może przekazać znak pokoju usługującym lub niektórym wiernym nie opuszczając prezbiterium (zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* z 9 marca 2005 r.)

Znak pokoju
podczas Mszy św.

538. – § 1. Szafarzami zwyczajnymi Komunii św. są biskupi, prezbiterzy i diakoni.

Szafarz
Komunii św.

§ 2. W sytuacjach uzasadnionych potrzebą duszpasterską Komunię św. mogą rozdzielać nadzwyczajni szafarze Komunii św. według zasad ustalonych przez Arcybiskupa Poznańskiego (zob. Aneksy: *Instrukcja w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii św. w Archidiecezji Poznańskiej*).

§ 3. Pierwszym i podstawowym zadaniem szafarzy nadzwyczajnych jest zanoszenie Komunii św. osobom chorym.

539. – § 1. Wierni powinni przyjmować Komunię św. podczas Mszy św. Dla słusznej przyczyny można udzielić Komunii św. także poza Mszą św., zachowując przepisane obrzędy liturgiczne.

Przyjmowanie
Komunii św.

§ 2. Komunii św. udziela się przez podanie Jej wprost do ust. Jeżeli jednak ktoś poprosi gestem wyciągniętej dłoni o Komunię św. na rękę, należy mu Jej w taki sposób udzielić (zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Komunikat z 331. zebrania plenarnego*, 5). Komunię św. należy

przyjmować na lewą dłoń podtrzymywaną przez prawą, a następnie, stojąc przed kapłanem, prawą ręką włożyć Komunię św. do ust; w żadnym wypadku nie wolno odchodzić z Hostią na dłoni od ołtarza (zob. Aneksy: Arcybiskup Poznański, List pasterski o sposobach przyjmowania Komunii świętej. *Eucharystia tworzy komunię i wychowuje do komunii*).

§ 3. Wierni mogą po raz drugi przystąpić do Komunii św. w ciągu tego samego dnia, o ile uczestniczą w Mszy św.

§ 4. Tym, którzy znaleźli się w niebezpieczeństwie śmierci, zaleca się przyjęcie Ciała Pańskiego jako Wiatyku.

§ 5. Ze względu na wymowę znaku Komunia św. nabiera pełniejszego wyrazu, gdy jest przyjmowana pod obiema postaciami. W Archidiecezji Poznańskiej do Komunii św. pod obiema postaciami mogą przystąpić następujące osoby:

- a) osoba dorosła przyjmująca chrzest św. podczas Mszy św. oraz jej chrzestny, chrzestna, rodzice, współmałżonek oraz katecheci;
- b) dorośli podczas Mszy św. obrzędowej ich bierzmowania, a także ich świadkowie, rodzice i katecheci;
- c) ochrzczeni niekatolicy przy przyjmowaniu ich do wspólnoty Kościoła;
- d) nowożeńcy podczas Mszy św. ślubnej oraz jubilaci podczas Mszy św. Jubileuszowej;
- e) przeorysza w czasie jej benedykcji i dziewice podczas Mszy św. ich konsekracji, profesji oraz ich rodziny, a także bliscy i współbracia zakonnicy podczas Mszy św., w której składają pierwsze śluby lub je odnawiają lub składają wieczystą profesję oraz podczas Mszy św. Jubileuszowych;
- f) osoby świeckie, które w czasie Mszy św. otrzymują misję kościelną (np. katechetyczną);
- g) chory oraz wszyscy uczestniczący w Mszy św. odprawianej w domu chorego w związku z udzielaniem Wiatyku;
- h) alumni Wyższych Seminariów Duchownych uczestniczący w Mszy św.;
- i) diakon oraz inni usługujący, którzy wypełniają określone funkcje liturgiczne podczas Mszy św.;
- j) kapłani biorący udział w Mszy św., gdy nie koncelebrują;
- k) wszyscy, którzy wypełniają funkcję liturgiczną podczas Mszy św.;
- l) wszyscy członkowie instytutów praktykujących rady ewangeliczne oraz innych stowarzyszeń, których członkowie poświęcają

- się Bogu przez śluby zakonne, ofiarowanie lub przyrzeczenie, gdy koncelebra jest odprawiana w ich własnych kościołach;
- m) wszyscy uczestnicy rekolekcji zamkniętych oraz ci, którzy biorą udział w zebraniach o charakterze duszpasterskim podczas Mszy św., która jest dla nich odprawiana;
 - n) rodzice i krewni uczestniczący w Mszy św. Prymicyjnej;
 - o) członkowie wspólnot w czasie Mszy św. konwentualnej lub wspólnotowej.

§ 6. Kapłani i świeccy chorzy na celiamię, po przedstawieniu zaświadczenia lekarskiego, mogą otrzymać od Arcybiskupa Poznańskiego pozwolenie na użycie chleba z niewielką zawartością glutenu.

540. – § 1. Mając na uwadze kanon 914 Kodeksu Prawa Kanonicznego, należy zatroszczyć się o szczególnie staranne przygotowanie dzieci do Pierwszej Komunii Świętej.

Pierwsza
Komunia Święta

§ 2. Pośrednie przygotowanie do tego sakramentu dokonuje się w szkole, bezpośrednie i liturgiczne – w parafii zamieszkania dziecka.

§ 3. Miejszem przyjęcia Pierwszej Komunii Świętej jest parafia zamieszkania dziecka.

§ 4. W Archidiecezji Poznańskiej Pierwszą Komunię Świętą przyjmują z zasady dzieci z drugiej klasy szkoły podstawowej.

§ 5. Godna przypomnienia i pochwały jest praktyka wczesnej Komunii Świętej. Jest ona realizacją postanowień Kościoła, by dzieci dopuszczają do pełni życia sakramentalnego z osiągnięciem używania rozumu.

541. – § 1. Komunia św. należy do istoty Mszy św., która jest także Ucztą. Dlatego wierzący w Chrystusa, którzy przystąpili już do Pierwszej Komunii Świętej, mają obowiązek przyjmować ten sakrament przynajmniej raz w roku, w okresie wielkanocnym.

Obowiązek
przyjmowania
Komunii św.

§ 2. Duszpasterze powinni usilnie zachęcać wszystkich wiernych do częstego, a nawet codziennego przystępowania do stołu Pańskiego, zwłaszcza wtedy, gdy uczestniczą w Mszy św.

542. Ze względu na szacunek dla Najświętszej Eucharystii, przed przyjęciem Komunii św. należy zachować jednogodzinny post. Postu eucharystycznego nie łamie woda oraz lekarstwa. Chorzy, osoby w podeszłym wieku oraz ich opiekunowie mogą przyjmować Komunię św. bez zachowania wymaganego postu.

Post eucharystyczny

Osoby żyjące
w związkach
niesakramentalnych

543. Do Komunii św. nie mogą przystępować osoby żyjące w związkach niesakramentalnych. Nie mogą one być dopuszczone do Komunii św. od chwili, gdy ich stan i sposób życia obiektywnie zaprzeczają tej więzi miłości między Chrystusem i Kościołem, którą wyraża i urzeczywistnia Eucharystia. Nie mogą one przyjmować Komunii św. i z tego powodu, że dopuszczenie ich do Eucharystii wprowadzałoby wiernych w błąd lub powodowałoby zamęt odnośnie do nauki Kościoła o nierozzerwalności małżeństwa. Jedynie pojednanie w sakramencie pokuty – po spełnieniu odpowiednich wymogów – otwiera im drogę do Komunii eucharystycznej (zob. FC 84; KKK 1650; Prefekt Kongregacji Nauki Wiary, *List do Biskupów Kościoła Katolickiego na temat przyjmowania Komunii Świętej przez wiernych rozwiedzionych i żyjących w nowych związkach*; Papieska Rada ds. Rodziny, Zalecenia: *Duszpasterstwo osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*).

Obowiązek
Mszy św. za
powierzonych
wiernych

544. Wierni mają prawo do Mszy św. sprawowanej w ich intencji w swoich parafiach. Każdy proboszcz zatem – podobnie jak biskup diecezjalny – zobowiązany jest odprawiać Mszę św. za powierzony sobie lud we wszystkie niedziele i święta nakazane (zob. KPK, kan. 534).

Możliwość
koncelebrowania
Mszy św.

545. – § 1. Kapłani mogą koncelebrować Eucharystię, o ile pożytek wiernych nie wymaga odprawiania indywidualnego.

§ 2. Należy zachować możliwość indywidualnego sprawowania Najświętszej Ofiary, pamiętając jednak o zasadzie, że w tym samym czasie w jednym kościele lub kaplicy może być sprawowana tylko jedna Msza św.

§ 3. Niedozwolone jest dołączanie się kapłanów do koncelebry po jej rozpoczęciu lub bez odpowiedniego stroju liturgicznego.

§ 4. Szczególnym uznaniem powinna się cieszyć koncelebra, w której biorą udział kapłani wraz ze swym biskupem, zwłaszcza w Wielki Czwartek w Mszy św. Krzyżma czy też z okazji synodu, zjazdów kapłańskich lub wizytacji pasterskiej. Jest ona wówczas bardziej wyrazistym znakiem jedności kapłaństwa i Kościoła.

Prawo binacji
i trynacji Mszy św.

546. – § 1. Ze względu na uzasadnioną konieczność duszpasterską w Archidiecezji Poznańskiej wszyscy kapłani w parafiach mają prawo binacji i trynacji Mszy św. w niedziele i święta, w które wierni mają obowiązek uczestniczenia w Mszy św.

§ 2. Ponadto zezwala się kapłanom na binację Mszy św. w dni powszednie w przypadkach, gdy brakuje księży, którzy mogliby odprawić bez binowania i gdy uzasadnia to potrzeba duszpasterska

(np. z racji pogrzebu, ślubu, choroby innego kapłana, w pierwsze czwartki i piątki miesiąca itp.)

§ 3. Nie jest wystarczającą racją do binowania sam fakt, że wierni proszą o odprawienie Mszy św.

§ 4. Trynowanie Mszy św. bez uzasadnionej konieczności duszpasterskiej i binowanie bez słusznej przyczyny jest nadużyciem. Podobnie nie wolno binować ani trynować, jeśli do danego kościoła przybędzie inny kapłan, np. gość, który może i chce odprawić jedną z Mszy św.

547. Msze św. gregoriańskie należy odprawiać w trzydziestu następujących po sobie dniach. Nie przerywa jednak ciągłości ten kapłan, który nie odprawia Mszy św. w Wielki Piątek i Wielką Sobotę, jak również ten, który zobowiązany jest odprawić Mszę św. ślubną lub pogrzebową albo nie odprawia Mszy św. z powodu choroby.

Msze św.
gregoriańskie

548. W przypadku gdy ofiarodawcy, wcześniej i w wyraźny sposób poinformowani, dobrowolnie zgadzają się, aby złożone przez nich ofiary zostały razem z innymi połączone w celu odprawienia jednej Mszy św., wolno jedną Mszę św., aplikowaną w intencji zbiorowej, uczynić zadość przyjętym zobowiązaniom. W takiej jednak sytuacji trzeba obowiązkowo podać do publicznej wiadomości miejsca i godziny odprawiania takiej Mszy św. Może ona być sprawowana nie więcej jak dwa razy w tygodniu. Odprawiającemu Mszę św. w intencji zbiorowej wolno zatrzymać jedynie ofiarę odpowiadającą średniemu stypendium danej parafii. Sumę przekraczającą to stypendium należy przesłać do Kurii Metropolitalnej (zob. Kongregacja ds. Duchowieństwa, Dekret *W sprawie intencji mszalnych* z 22 lutego 1991 r.)

Msza św. aplikowana
w intencji zbiorowej

549. – § 1. Kapłan celebrujący Mszę św. może przyjąć, zgodnie z prawem kościelnym, składaną przez wiernych ofiarę towarzyszącą prośbie o odprawienie Mszy św. w określonej intencji.

Stypendia mszalne

§ 2. Nie wolno domagać się od wiernych zbyt wysokiego stypendium, a w przypadku ludzi ubogich kapłan winien być gotowy do odprawienia Mszy św. bez przyjmowania stypendium.

§ 3. Kapłan celebrujący Mszę św. więcej razy w ciągu jednego dnia, wyjąwszy uroczystość Bożego Narodzenia, może zatrzymać dla siebie tylko jedną ofiarę, drugą zaś ma obowiązek przekazać do Kurii Metropolitalnej.

§ 4. Proboszcz zobowiązany jest do odprawienia Mszy św. za powierzony mu lud w niedziele i święta nakazane. W te dni nie ma prawa do stypendium.

§ 5. Każdy proboszcz oraz księża, którzy nie są związani z parafialną kasą stypendialną, zobowiązani są do sumiennego prowadzenia księgi intencji mszalnych, w której zapisuje się Msze św. przyjęte do odprawienia, datę ich odprawienia, intencje przekazane innym kapłanom oraz wysokość stypendium.

§ 6. Zachęca się, aby w parafiach, w których przynajmniej dwóch kapłanów codziennie odprawia Mszę św., przyjmować intencje *ad cumulum* – do wspólnego rozliczenia. *Cumulus* oblicza się przez zsumowanie tylu najwyższych stypendiów z danego dnia, ilu kapłanów tego dnia odprawiło Msze św. i podzielenie tej sumy przez liczbę tychże kapłanów.

Wiatyk **550.** Wyjątkową troską duszpasterską proboszcza i wszystkich kapłanów parafialnych powinno być przygotowanie i zaopatrzenie Wiatykiem wiernych znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci.

Adoracja Najświętszego Sakramentu **551.** – § 1. Czwartek, jako dzień ustanowienia Eucharystii, a zwłaszcza pierwszy czwartek miesiąca, jest najbardziej właściwym dniem dla dłuższej adoracji Najświętszego Sakramentu. Wskazane jest, aby podczas tej adoracji modlić się w intencji kapłanów oraz o nowe powołania kapłańskie i zakonne, zwłaszcza z parafii.

§ 2. Ze względu na Komunię św. wynagradzającą Najświętszemu Sercu Pana Jezusa również każdy pierwszy piątek miesiąca jest odpowiednim dniem adoracji Najświętszego Sakramentu.

552. – § 1. W kościołach lub kaplicach, które mają zezwolenie na przechowywanie Najświętszego Sakramentu, wolno dokonywać wystawienia w puszcze lub monstrancji, z zachowaniem przepisów liturgicznych.

§ 2. We wszystkich kościołach, w których przechowuje się stale Eucharystię, przynajmniej raz w roku należy odbywać dłuższe i uroczyste wystawienie Najświętszego Sakramentu.

Procesje eucharystyczne **553.** – § 1. Dla publicznego świadectwa czci wobec Eucharystii w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (Boże Ciało) należy organizować procesję teoforyczną po drogach publicznych. Jej punktem kulminacyjnym winna być zawsze Msza św. z pełnym uczestnictwem wiernych.

§ 2. W Poznaniu i w innych miejscowościach, gdzie istnieje więcej niż jedna parafia, dla podkreślenia jedności Kościoła należy organizować wspólną procesję Bożego Ciała.

§ 3. Procesje z Najświętszym Sakramentem można odbywać także w oktawie Bożego Ciała, w Wielkanoc podczas Rzurekcji, w uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa, w rocznicę konsekracji kościoła oraz w dniu jego tytułu (odpust), a także na zakończenie uroczystej trydniowej lub jednodniowej adoracji.

554. – § 1. Duszpasterze winni formować u wiernych, i to już od pierwszych lat katechizacji, poczucie *sacrum* i postawę adoracji wobec Eucharystii przez modlitwę i pełne czci milczenie w kościołach, pełne wiary przyklęknięcie i klęczenie przed tabernakulum, nawiedzanie Chrystusa obecnego w Najświętszym Sakramencie, troskę o kwiaty przed tabernakulum, dbałość o czystość i estetykę wnętrza kościoła, zdjęcie czapki lub znak krzyża św. w pobliżu świątyni itp.

Kształtowanie pobożności eucharystycznej

§ 2. Należy też wychowywać wszystkich wiernych, dzieci i dorosłych, do oddawania czci Chrystusowi w Eucharystii niesionej do chorych. Cześć tę wyraża się między innymi przez uklęknięcie, gdy jest to możliwe, lub przez głęboki ukłon. Mężczyźni wyrażają ją dodatkowo przez zdjęcie nakrycia głowy.

§ 3. Kościoły i kaplice, w których na sposób stały przechowuje się Najświętszy Sakrament, winny być codziennie otwarte, przynajmniej na kilka godzin, aby wierni mogli z łatwością praktykować adorację.

555. – § 1. W każdym kościele i kaplicy, w których wierni gromadzą się regularnie na Mszę św., winno znajdować się jedno tabernakulum. Należy je umieścić w dobrze widocznej, należycie ozdobionej i odpowiedniej dla modlitwy części wnętrza świątyni, np. w kaplicy. Przy tabernakulum powinna świecić się wieczna lampka koloru czerwonego. Duszpasterze są zobowiązani do szczególnej dbałości o czystość wnętrza tabernakulum.

Tabernakulum

§ 2. Miejsce przechowywania Najświętszego Sakramentu należy otoczyć szczególną troską. Tabernakulum winno być pancerne, nieruchome, nieprzezroczyste i zamknięte tak, by możliwie całkowicie wykluczyć niebezpieczeństwo profanacji (zob. Aneksy: *Instrukcja dotycząca zabezpieczenia obiektów sakralnych przed włamaniem i kradzieżą, a zwłaszcza ochrony Najświętszego Sakramentu przed profanacją*).

§ 3. Należy zadbać o to, aby przechowywana w tabernakulum Eucharystia była odnawiana nie rzadziej niż co miesiąc.

556. Fotografowanie i filmowanie w czasie Mszy św. nie powinno rozpraszać skupienia modlitewnego wiernych i celebransa. Czynnności

Fotografowanie i filmowanie w czasie Mszy św.

te można wykonywać tylko za zgodą proboszcza, rektora kościoła lub celebransa i to po okazaniu zaświadczenia, które otrzymują fotografowie, którzy odbyli odpowiednie przeszkolenie (zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania Komisji Episkopatu Polski ds. Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego dotyczące fotografowania i filmowania podczas celebracji liturgii: Fotografowanie i filmowanie w służbie ewangelizacji*).

D. POKUTA I POJEDNANIE

- Potrzeba sakramentu pokuty **557.** Duszpasterze winni często przypominać wiernym o potrzebie sakramentu pokuty, który prowadzi do pojednania penitenta z Bogiem, z Kościołem, z ludźmi i z samym sobą, a także odnawia łaskę chrztu św., daje udział w zasługach Chrystusa, wysławia Boże miłosierdzie, udziela łaski do wypełniania obowiązków chrześcijańskich oraz kształtuje sumienie. Winni też tłumaczyć wiernym warunki ważnego i godziwego przystąpienia do tego sakramentu, nie pomijając i tej prawdy, że spowiedź, w której penitent ukrywa swoje grzechy ciężkie, jest spowiedzią świętokradzką.
- Upoważnienie do słuchania spowiedzi **558.** – § 1. Do ważnego udzielania rozgrzeszenia wymaga się, aby szafarz sakramentu pokuty posiadał, oprócz władzy święceń kapłańskich, upoważnienie do jej wykonywania w odniesieniu do wiernych, którym udziela teże absolucji.
- § 2. Kapłani posiadający habitualne upoważnienie do słuchania spowiedzi czy to na mocy urzędu, czy to delegacji uzyskanej od ordynariusza miejsca inkardynacji lub miejsca stałego zamieszkania, mogą z tego upoważnienia korzystać w całym Kościele, chyba że w danym przypadku sprzeciwiłby się temu ordynariusz danego miejsca.
- § 3. Każdy kapłan posiada upoważnienie do rozgrzeszenia z wszelkich cenzur i grzechów w odniesieniu do jakichkolwiek penitentów znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci oraz z cenzur ekskomuniki lub interdyktu, wiążących mocą samego prawa, jeśli penitentowi trudno jest pozostawać w grzechu ciężkim przez czas konieczny do tego, aby zarządził kompetentny przełożony. W takim jednak przypadku spowiednik winien nałożyć na penitenta obowiązek zwrócenia się w ciągu miesiąca do kompetentnego przełożonego lub kapłana posiadającego odpowiednie upoważnienie.

§ 4. Władzę udzielania rozgrzeszenia w przypadku ekskomunikacji wiążącej mocą samego prawa, zaciągniętej w wyniku bezpośredniego przerwania ciąży, określa osobny dekret Arcybiskupa Poznańskiego (zob. Aneksy: *Dekret upoważniający do zwalniania z ekskomunikacji „latae sententiae”* z 10 marca 2008 r.).

§ 5. Poza swoją diecezję kapłan powinien legitymować się aktualnym dokumentem poświadczającym posiadane upoważnienie do słuchania spowiedzi.

559. – § 1. Zwyczajnym sposobem sprawowania sakramentu pokuty jest indywidualna i integralna spowiedź oraz rozgrzeszenie. W takiej sytuacji stosuje się „Obrzęd pojednania jednego penitenta” (zob. *Obrzędy pokuty dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*).

Zwyczajny sposób sprawowania sakramentu pokuty

§ 2. Obrzęd pojednania wielu penitentów z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem można stosować na przykład z okazji rekolekcji, dni skupienia, pierwszego piątku miesiąca.

560. W Archidiecezji Poznańskiej aktualnie nie ma potrzeby stosowania „Obrzędu pojednania wielu penitentów z ogólną spowiedzią i rozgrzeszeniem”. Wyjątek stanowiłoby niebezpieczeństwo utraty życia. Penitenci korzystający z takiej formy sakramentu pokuty winni być dysponowani wewnątrznie i gotowi do indywidualnej spowiedzi z grzechów ciężkich w stosownym czasie. Absolucję generalną powinno poprzedzić, nawet w niebezpieczeństwie śmierci – jeśli tylko czas na to pozwala – wezwanie do wzbudzenia przez każdego żalu za grzechy.

Obrzęd pojednania wielu penitentów z ogólną spowiedzią i rozgrzeszeniem

561. – § 1. Katolicy, niezależnie od obrządku, mogą korzystać z sakramentu pokuty w innym obrządku u spowiednika zatwierdzonego zgodnie z prawem.

Spowiedź katolika w innym obrządku lub wyznaniu

§ 2. Katolicy mogą też prosić o sakrament pokuty szafarzy Kościołów wschodnich odłączonych od Kościoła katolickiego, jeśli wymaga tego konieczność lub prawdziwy pożytek duchowy, a dostęp do kapłana katolickiego jest fizycznie lub moralnie niemożliwy.

562. – § 1. Wierni Kościołów wschodnich mogą przystąpić do sakramentu pokuty w Kościele katolickim, gdy o to proszą i są odpowiednio dysponowani.

Spowiedź innowierców w Kościele katolickim

§ 2. Wierni należący do innych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich mogą przyjąć sakrament pokuty w Kościele katolickim jedynie

w niebezpieczeństwie śmierci lub w naglącej konieczności, gdy nie są w stanie zwrócić się do własnego szafarza i gdy sami proszą o spowiedź oraz wyznają w odniesieniu do tego sakramentu taką samą wiarę jak Kościół katolicki.

Rozgrzeszenie
dla osób żyjących
w związkach
niesakramentalnych

563. – § 1. Pojednanie w sakramencie pokuty (które otworzyłoby drogę do Komunii eucharystycznej) może być dostępne jedynie dla tych, którzy żałując, że naruszyli znak Przymierza i wierności Chrystusowi, są szczerze gotowi na taką formę życia, która nie stoi w sprzeczności z nierozzerwalnością małżeństwa. Oznacza to, że mężczyzna i kobieta żyjący w związku niesakramentalnym, którzy dla ważnych powodów – jak na przykład wychowanie dzieci – nie mogą uczynić zadość obowiązkowi rozstania się, postanawiają żyć w pełnej wstrzeźliwości, czyli powstrzymywać się od aktów, które przysługują jedynie małżonkom (zob. FC 84; KKK 1650; zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin*, 74). Jeśli zatem takie osoby złożą podczas spowiedzi obietnicę traktowania siebie „jak brat i siostra”, mogą otrzymać rozgrzeszenie.

§ 2. Szafarz sakramentu pokuty, zanim udzieli rozgrzeszenia osobom żyjącym w związku niesakramentalnym, które postanowiły być ze sobą „jak brat i siostra”, musi być przekonany o spełnieniu następujących warunków:

- a) niemożność rozejścia się, np. z powodu wychowania dzieci lub potrzeby pomocy w chorobie i w podeszłym wieku;
- b) zdecydowana wola nie współżycia ze sobą na sposób małżeństwa, poparta dłuższą praktyką takiego życia;
- c) uregulowanie ewentualnych krzywd i niesprawiedliwości, popełnionych w poprzednim związku sakramentalnym względem współmałżonka, jak również wobec dzieci urodzonych w tym związku;
- d) uniknięcie zgorzenia we wspólnotie kościelnej czy wśród najbliższych, jakie mogłoby wywołać uczestnictwo w życiu sakramentalnym. Z tej racji, zwłaszcza osobom mieszkającym w mniejszych miejscowościach, zaleca się przystępowanie do Komunii św. w innym środowisku. Zalecenie to jednak będzie niewykonalne w przypadku choroby osoby żyjącej w związku niesakramentalnym, która prosi, aby przyniesiono jej Komunię św. do domu. W takim przypadku otrzymujący rozgrzeszenie winien swoją sytuację wyjaśnić przynajmniej najbliższemu.

§ 3. Pożądane jest, aby korzystający z przywileju życia ze sobą „jak brat i siostra” mieli swego stałego spowiednika jako kierownika duchowego, który będzie dobrze znał ich sytuację.

§ 4. Wskazanim jest, aby od czasu do czasu omówić powyższe zasady w parafii, tak by je przypomnieć zainteresowanym, a innych uchronić od zgorzenia (Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin*, 74).

564. – § 1. Miejscem indywidualnej spowiedzi są konfesjonały ustawione w kościołach, kaplicach i w tych pomieszczeniach, w których Arcybiskup Poznański pozwala odprawiać Msze św. Duszpasterze winni zadbać, aby w każdym kościele znajdował się odpowiedni konfesjonał oraz miejsce dla penitentów niepełnosprawnych, zwłaszcza niedośłyszących.

Miejsce spowiedzi

§ 2. W koniecznych wypadkach kapłan posiadający jurysdykcję może w każdym miejscu ważnie i godziwie wysłuchać spowiedzi i udzielić rozgrzeszenia.

565. – § 1. Obowiązkiem proboszcza oraz innych duszpasterzy jest zorganizowanie spowiedzi w oznaczonych godzinach, zarówno w dni powszednie, jak i w niedziele i święta, zwłaszcza pół godziny przed Mszą św. (w gablotce z ogłoszeniami parafialnymi winny znaleźć się informacje, w jakich godzinach można w danym kościele skorzystać z posługi w konfesjonale). Zaleca się duszpasterzom organizowanie spowiedzi w soboty i dni przedświąteczne.

Czas spowiedzi

§ 2. Należy dać okazję do spowiedzi również w czasie Mszy św. i podczas nabożeństw (zob. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Odpowiedź na pytanie: Czy wierni mogą przystępować do spowiedzi św. podczas Mszy św.*)

§ 3. Proboszcz powinien w sposób szczególny zatroszczyć się o spowiedź parafialną w Adwencie i w Wielkim Poście, a także przed odpustem parafialnym, wizytacją biskupią i innymi większymi wydarzeniami religijnymi, zapraszając z tej okazji kapłanów spoza parafii. On też powinien zapewnić spowiedź dzieciom i młodzieży na rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego oraz podczas rekolekcji szkolnych.

§ 4. Zachęca się usilnie duszpasterzy do podtrzymywania praktyki comiesięcznej spowiedzi, zwłaszcza dzieci i młodzieży (np. przed przyjęciem Komunii św. wynagradzającej Najświętszemu Sercu Pana Jezusa w pierwszy piątek miesiąca).

Katecheza o pokucie **566.** – § 1. Duszpasterze powinni kierować do wiernych katechezy o pokucie, dla której bogatym źródłem będzie orędzie biblijne, podkreślające konieczność i wartość nawrócenia, o kształtowaniu sumienia jako miejsca świętego, w którym Bóg ujawnia człowiekowi prawdziwe dobro, o poznaniu grzechu, o pokusach oraz o poście i uczynkach miłosierdzia.

§ 2. Należy propagować spowiedź zaraz po popełnieniu grzechu ciężkiego.

§ 3. Należy również zachęcać do regularnej spowiedzi połączonej z kierownictwem duchowym.

Nabożeństwa pokutne **567.** Zaleca się organizowanie w parafiach nabożeństw pokutnych o charakterze ekspiacyjnym, zwłaszcza dla mniejszych wspólnot.

Odpusty **568.** Dla pogłębienia życia religijnego wiernych należy wykorzystywać praktykę odpustów, stosowaną zgodnie z nauką Kościoła. Z tego powodu duszpasterze powinni w stosownym czasie przypominać wiernym naukę Kościoła o zyskiwaniu odpustów (*Penitencjaria Apostolska Enchiridion indulgentiarum*. Wydanie wzorcowe według wydania łacińskiego z 1999 r.)

E. NAMASZCZENIE CHORYCH

Warunki przyjęcia sakramentu namaszczenia chorych **569.** – § 1. Obowiązkiem duszpasterzy jest prowadzenie stałej katechezy zmierzającej do tego, by wierni dobrze rozumieli sens cierpienia w życiu człowieka i właściwe znaczenie sakramentu namaszczenia chorych.

§ 2. Chrześcijanin ma prawo przyjęcia sakramentu namaszczenia chorych wówczas, gdy niebezpieczeństwo śmierci z powodu choroby lub starości dopiero się zaczyna. Sakrament ten można także przyjąć kolejny raz, jeśli chory po wyzdrowieniu ponownie ciężko zachoruje lub gdy w czasie trwania tej samej choroby niebezpieczeństwo stanie się poważniejsze. Zaleca się także przyjęcie sakramentu namaszczenia chorych przed trudną operacją.

§ 3. Zadaniem duszpasterzy jest formowanie świeckich, by poczuli się do obowiązku przygotowania chorego na przyjęcie sakramentu namaszczenia chorych i ułatwienia mu kontaktu z kapłanem. Obowiązek ten spoczywa w szczególności na najbliższej rodzinie oraz służbie zdrowia.

§ 3. Ważną rolę we właściwym przeżywaniu sakramentu namaszczenia chorych odgrywają duszpasterskie odwiedziny w domu chorego, gdyż stanowią one dobrą okazję do pouczenia o istocie tego sakramentu nie tylko chorego, ale i jego rodziny.

570. Odpowiedzialność za dobre przygotowanie do namaszczenia chorych i przyjęcia tego sakramentu spoczywa na szpitalnych kapelanach, którzy winni mieć świadomość, że czas pobytu wiernych w szpitalu jest często czasem szczególnego otwarcia się na Bożą łaskę. W tym zadaniu księżom kapelanom winny spieszyć z pomocą osoby świeckie (rodzina, personel medyczny, wolontariat).

Zadania kapelana szpitalnego

571. – § 1. Sakramentu namaszczenia należy udzielać chorym, którzy przynajmniej pośrednio o ten sakrament prosili.

Okoliczności udzielania namaszczenia chorych

§ 2. Nie wolno sakramentu namaszczenia udzielać tym chorym, którzy uparcie trwają w jawnym grzechu ciężkim.

§ 3. W razie wątpliwości, czy chory jest osobą wierzącą, czy cieszy się używaniem rozumu albo czy rzeczywiście już umarł, należy udzielić sakramentu namaszczenia chorych.

§ 4. Gdy zachodzi wątpliwość co do śmierci wiernego, należy udzielić namaszczenia warunkowo, dodając do formuły sakramentalnej formułę „jeśli żyjesz”.

§ 5. Jeśli nastąpił zgon, nie należy udzielać sakramentu namaszczenia chorych. W przypadku zgłoszonej już śmierci zaleca się, aby kapłan poszedł pomodlić się przy zmarłym razem z jego bliskimi.

572. Należy udzielać namaszczenia chorych również dzieciom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci, o ile doszły już do używania rozumu, choćby jeszcze nie przystąpiły do Pierwszej Spowiedzi Świętej ani nie przyjęły Pierwszej Komunii Świętej.

Namaszczenie chorych dzieci

573. Wiernym prawosławnym można udzielać sakramentu namaszczenia, jeśli o to proszą i są należycie dysponowani.

Namaszczenie chorych prawosławnych

574. Zaleca się co pewien czas, np. raz w roku, wspólnotowe celebrowanie sakramentu namaszczenia chorych przewidziane przez rytuał. Może ono mieć miejsce z okazji dnia chorych, rekolekcji, misji oraz pielgrzymek do sanktuariów.

Namaszczenie wielu chorych

575. Obowiązkiem duszpasterzy jest zapewnienie wiernym przyjęcia nie tylko sakramentu namaszczenia chorych, ale – w przypadku

Wiatyk

niebezpieczeństwa śmierci – także Wiatyku jako pokarmu na drogę do życia wiecznego.

Księga chorych **576.** W parafii należy prowadzić księgę chorych, uzupełniać w niej na bieżąco spis chorujących parafian, a zwłaszcza udzielenie sakramentów.

F. DIAKONAT I KAPŁAŃSTWO

Motyw przyjęcia święceń **577.** – § 1. Motywem przyjęcia święceń diakonatu i prezbiteratu winno być wyłącznie pragnienie szerzenia chwały Bożej i zbawienie ludzi.

§ 2. Z samej istoty prezbiteratu płynie potrójny obowiązek każdego kapłana: głoszenie Słowa Bożego, sprawowanie świętych czynności sakramentalnych i przewodzenie Ludowi Bożemu.

Warunki stawiane kandydatom do święceń **578.** Kandydaci do święceń diakonatu i prezbiteratu muszą spełniać wymogi Kodeksu Prawa Kanonicznego zawarte w kanonach 1024–1052.

Udzielanie święceń **579.** Święceń diakonatu i prezbiteratu udziela biskup w czasie uroczystej Mszy św. przez włożenie rąk i modlitwę konsekracyjną. Zaleca się, aby w tych uroczystościach brali udział kapłani, zwłaszcza należący do Archidiecezji Poznańskiej, oraz bliscy i przyjaciele kandydata do święceń.

580. – § 1. Alumni Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu święcenia diakonatu i prezbiteratu przyjmują zasadniczo w katedrze poznańskiej.

§ 2. Alumni zakonnych seminariów duchownych znajdujących się na terenie Archidiecezji Poznańskiej święcenia diakonatu i prezbiteratu przyjmują w świątyniach proponowanych przez wyższych przełożonych tychże zgromadzeń zakonnych.

581. – § 1. Klerycy przygotowujący się do pracy w Archidiecezji Poznańskiej, przez przyjęcie święceń diakonatu zostają do niej inkardynowani.

§ 2. Wszyscy przyjmujący święcenia diakonatu równocześnie przyjmują na siebie obowiązek zachowania celibatu oraz odmawiania Liturgii Godzin.

582. Imiona i nazwiska osób, które przyjęły święcenia diakonatu i prezbiteratu, imię i nazwisko szafarza oraz miejscowość i datę święceń należy wpisać do księgi przyjętych święceń – *Liber Ordinationum*, przechowywanej w Kurii Metropolitalnej.

583. Każdy nowo wyświęcony kapłan Archidiecezji Poznańskiej otrzymuje legitymację kapłańską, zawierającą jego dane personalne, upoważnienie do spowiadania wiernych oraz wpis dotyczący stopnia naukowego, tytułu honorowego i sprawowanego urzędu.

584. Fakt przyjęcia święceń diakonatu i prezbiteratu powinien być niezwłocznie odnotowany w parafialnej księdze ochrzczonych.

Odnotowanie
święceń

585. Zaleca się świętowanie prymicji kapłańskich jako wyrazu wdzięczności wobec Boga za dar kapłaństwa. Uroczystość prymicyjna winna mieć skromny charakter.

Prymicje kapłańskie

586. – § 1. Zachęca się do urządzania jubileuszów kapłańskich jako okazji do dziękczynienia za powołanie kapłańskie i jego realizację. Niech jubilaci przeżywają dzień jubileuszu na modlitwie, w gronie kolegów święconych w jednym roku, w parafii bądź środowisku pracy kapłańskiej.

Jubileusze kapłańskie

§ 2. Wierni powinni włączać się w świętowanie tych jubileuszów przez modlitwę i gesty wdzięczności.

587. – § 1. Duchowni i wierni świeccy winni pamiętać w modlitwie o zmarłych biskupach i prezbiterach, którzy pracowali w Archidiecezji Poznańskiej, zwłaszcza w dniu ich śmierci (zob. „Kalendarz Liturgiczny dla Archidiecezji Poznańskiej”).

Modlitwa za
zmarłych kapłanów

§ 2. Księża diecezjalni zobowiązani są do odprawienia jednej Mszy św. za każdego zmarłego kapłana Archidiecezji Poznańskiej.

G. MAŁŻEŃSTWO

588. Małżeństwo katolickie nie jest zwykłą umową stron, ale sakramentem. Duszpasterze winni przypominać wiernym, że sakrament małżeństwa jest dla nich źródłem Bożych łask.

Sakrament
małżeństwa źródłem
Bożych łask

- Zaręczyny **589.** Należy zachęcać kandydatów do małżeństwa, aby sakrament małżeństwa był poprzedzony zaręczynami, które winny odbyć się w gronie rodzinnym na około 6 miesięcy przed ślubem.
- Przygotowanie narzeczonych do małżeństwa **590.** Narzeczeni winni przygotować się należycie do zawarcia sakramentu małżeństwa. Duszpasterze zobowiązani są do pomocy narzeczonym w tym względzie według zasad zawartych w dokumencie Konferencji Episkopatu Polski *Instrukcja o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* oraz w wytycznych Referatu Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin Kurii Metropolitalnej.
- Spowiedź przedślubna **591.** – § 1. Narzeczeni winni przynajmniej dwukrotnie przystąpić do spowiedzi przedślubnej: bezpośrednio po przeprowadzeniu badania kanonicznego oraz przed samym zawarciem sakramentu małżeństwa.
§ 2. Narzeczeni, którzy żyją w związku niesakramentalnym, mogą przystąpić do sakramentu pojednania jedynie przed samym zawarciem sakramentu małżeństwa.
- Forma kanoniczna zawarcia małżeństwa **592.** Jeśli przynajmniej jedna ze stron zawierających małżeństwo została ochrzczona w Kościele katolickim lub została do niego przyjęta i nie odstąpiła od niego formalnym aktem, małżeństwo winno być zawierane według formy kanonicznej określonej przez Kościół katolicki (zob. KPK, kan. 1117).
- Małżeństwo sakramentalne ze skutkami cywilnymi **593.** – § 1. Małżeństwo sakramentalne ochrzczonych winno posiadać także skutki cywilne, a zatem ślub kościelny winien mieć miejsce albo po wcześniej zawartym kontrakcie cywilnym, albo równocześnie z kontraktem cywilnym jako tzw. ślub konkordatowy.
§ 2. W związku z zawieraniem małżeństw konkordatowych duszpasterze winni stosować się do zasad zawartych w dokumencie Konferencji Episkopatu Polski *Instrukcja dla duszpasterzy dotycząca małżeństwa konkordatowego*.
§ 3. Składanie podpisów w parafialnej księdze zawartych małżeństw oraz na dokumentach z Urzędu Stanu Cywilnego winno mieć miejsce przed ceremonią zaślubin.
- Błogosławieństwo rodziców **594.** Zaleca się udzielanie błogosławieństwa młodej parze przez rodziców.
- Czas błogosławienia małżeństw **595.** – § 1. Zawarcie małżeństwa może nastąpić w każdym czasie. Jeżeli jednak miałyby to mieć miejsce w piątek lub w okresie Wiel-

kiego Postu, kiedy obowiązuje powstrzymanie się od zabaw tanecznych, należy pouczyć nowożeńców o szczególnym charakterze tego czasu.

§ 2. W szczególnym przypadku, gdy ze względów organizacyjnych istnieją uzasadnione racje urzędnika wesela w piątek – jednak poza okresem Wielkiego Postu – ordynariusz miejsca lub proboszcz może udzielić poszczególnym wiernym, poszczególnym rodzinom lub wspólnotom wiernych nie tylko dyspensy od wstrzeźliwości od potraw mięsnych, ale także dyspensy od powstrzymania się w tym dniu od zabawy, nakładając na korzystających z dyspensy obowiązki modlitwy w intencjach Ojca Świętego oraz złożenia ofiary do skarboxy z napisem „Jałmużna postna”, względnie częstszego spełniania uczynków chrześcijańskiego miłosierdzia. Z dyspensy mogą korzystać wierni Archidiecezji Poznańskiej wszędzie, gdziekolwiek się znajdują, oraz wszyscy wierni przebywający na terenie Archidiecezji Poznańskiej.

596. – § 1. Właściwym miejscem zawarcia małżeństwa jest parafia jednego z nupturientów, na której terenie mieszka on na stałe lub czasowo bądź też przebywa nieprzerwanie przez przynajmniej jeden miesiąc, a w przypadku tułaczy – miejsce aktualnego przebywania.

Miejsce zawierania małżeństw

§ 2. Małżeństwo może być zawarte w innym miejscu za zgodą własnego ordynariusza lub własnego proboszcza.

597. – § 1. Jeśli oboje nupturienti są katolikami, liturgię małżeństwa należy sprawować podczas Mszy św.

Obrzęd sakramentu małżeństwa

§ 2. Proboszcz winien czuwać nad odpowiednią oprawą liturgiczną ceremonii zaślubin, a także nad godnym wystrojem kościoła podczas zawierania ślubu.

§ 3. Ze szczególną starannością, przy współudziale nupturientów, należy przygotować teksty liturgiczne Mszy św. ślubnej.

§ 4. Zachęca się, aby nowożeńcy przyjęli Komunię św. pod obiema postaciami (zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja dotycząca przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego oraz wprowadzenia nowego obrzędu sakramentu małżeństwa z 11 marca 1975 r.*).

598. Duszpasterze z racji swojej posługi mogą przyjmować od nowożeńców dobrowolną ofiarę. Nie mogą jednak jej żądać, określać wysokości ani uzależniać od niej oprawy zewnętrznej posługi sakramentalnej.

Dobrowolna ofiara

Odnotowanie zawartego małżeństwa **599.** – § 1. Fakt zawarcia małżeństwa należy odnotować w księdze ślubów miejsca jego zawarcia oraz na marginesie aktu chrztu w księdze ochrzczonych.

§ 2. Jeżeli małżeństwo zostało zawarte poza parafią chrztu nowożeńców, należy niezwłocznie zawiadomić o fakcie jego zawarcia proboszcza parafii chrztu oraz udzielającego licencji. Proboszcz parafii chrztu ma obowiązek odnotować fakt zawarcia małżeństwa w księdze chrztu i przesłać wiadomość o dokonaniu tej adnotacji do parafii zawarcia małżeństwa. Potwierdzenie o dokonanej adnotacji winno być odnotowane w protokole przedślubnym.

Ewentualna nieważność małżeństwa **600.** W przypadku przekonania o nieważności swojego małżeństwa należy zgłosić się do swego proboszcza w celu rozwiania wątpliwości. W przypadku nieważności małżeństwa należy dążyć do jego uważnienia bądź wniesienia sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa do Metropolitalnego Sądu Duchownego.

23. POZOSTAŁE AKTY KULTU BOŻEGO

A. SAKRAMENTALIA

Istota sakramentaliów **601.** Sakramentalia są świętymi znakami, które z pewnym podobieństwem do sakramentów oznaczają skutki, przede wszystkim duchowe, a osiągają je przez modlitwę Kościoła. Przygotowują one ludzi do przyjęcia głównego skutku sakramentów i uświęcają różne okoliczności życia (zob. KKK 1667; KPK, kan. 1166).

Szafarz sakramentaliów **602.** Szafarzem sakramentaliów jest duchowny wyposażony w odpowiednią władzę. Niektórych sakramentaliów – za zgodą ordynariusza miejsca – mogą udzielać zgodnie z księgami liturgicznymi także świeccy, posiadający odpowiednie przymioty (zob. KPK, kan. 1168).

Obrzęd liturgiczny sakramentaliów **603.** – § 1. Przed udzieleniem sakramentaliów szafarz powinien wyjaśnić wiernym znaczenie obrzędu liturgicznego, aby z wiarą korzystali z tych świętych znaków.

§ 2. Ze względu na potrzebę ożywienia uczestnictwa oraz niebezpieczeństwo zabobonu, przy błogosławieniu rzeczy i miejsc nie wolno

stosować samego tylko zewnętrznego znaku z pominięciem lektury Słowa Bożego, czy też bez odmówienia odpowiedniej modlitwy.

§ 3. W sprawowaniu sakramentaliów należy posługiwać się księgami liturgicznymi zatwierdzonymi przez Konferencję Episkopatu Polski.

604. – § 1. Rzeczy święte, przeznaczone do kultu Bożego aktem poświęcenia lub błogosławienia, należy otaczać czcią i nie wolno się nimi posługiwać do celów świeckich.

Rzeczy święte

§ 2. Nie wolno święcić takich obiektów, których użytkowanie stoi w sprzeczności z nauką Kościoła.

605. Duszpasterze winni podtrzymywać zwyczaje związane z rokiem liturgicznym (np. błogosławienie pokarmów w Wielką Sobotę, błogosławienie opłatków wigilijnych, ziarna siewnego, ziół i wieńców żniwnych).

Sakramentalia
w roku liturgicznym

606. – § 1. Rodzina jako Kościół domowy jest szczególnym środowiskiem sprawowania sakramentaliów, zwłaszcza takich, jak: żegnanie się wodą święconą, modlitwy przed i po posiłku, znaczenie krzyżem bochenka chleba oraz błogosławienie dzieci przez rodziców (np. przed pierwszym pójściem do szkoły, z racji Pierwszej Spowiedzi i Komunii Świętej, przed ślubem; błogosławienie neoprezbitera przed Mszą św. prymicyjną, przed pójściem powołanego do wojska, przed wyjazdem za granicę itp.)

Sakramentalia
w rodzinie

§ 2. Zaleca się też pielęgnowanie takich form pobożności, jak podawanie gromnicy umierającemu, spalanie kadzidła w domach w uroczystość Objawienia Pańskiego czy też zabieranie z kościoła popiołu błogosławionego w Środę Popielcową dla posypania nieobecnych, na znak łączności z całym Kościołem rozpoczynającym wielkopostny okres pokuty.

§ 3. Godnym zachowania jest pobożny zwyczaj błogosławienia zwierząt domowych, pól, narzędzi, szkół i warsztatów pracy, pojazdów mechanicznych itp. W razie wątpliwości z tym związanych należy zwrócić się do Kurii Metropolitalnej.

607. Poza liturgią sakramentów i sakramentaliów istnieją jeszcze inne formy pobożności wiernych i religijności ludowej, które należy podtrzymywać. Należą do nich: cześć oddawana relikwiom, nawiedzanie sanktuariów, pielgrzymki, procesje, Droga Krzyżowa, modlitwa różańcowa, noszenie medalika lub szkaplerza itp.

Inne formy
pobożności wiernych
i religijności ludowej

B. LITURGIA GODZIN

Uświęcenie czasu **608.** Zadaniem Liturgii Godzin jest uświęcenie czasu przez modlitwę.

Obowiązek sprawowania Liturgii Godzin **609.** – § 1. Kapłani i diakoni są zobowiązani do odmawiania Liturgii Godzin (zgodnie z KPK, kan. 276 § 2 p. 3).

§ 2. Członkowie instytutów życia konsekrowanego oraz stowarzyszeń życia apostołskiego zobowiązani są do odmawiania Liturgii Godzin zgodnie ze swoimi konstytucjami (zob. KPK, kan. 1174 § 1).

Liturgia Godzin w parafii **610.** – § 1. Należy przewidzieć także odmawianie – wspólnie z wiernymi – odpowiednich części Liturgii Godzin (zwłaszcza Nieszporów, np. z okazji niedzieli, odpustu parafialnego, wigilii uroczystości Pańskich, oktawy Bożego Ciała). Można tę modlitwę łączyć z liturgią eucharystyczną.

§ 2. Zaleca się wspólne z wiernymi sprawowanie Godziny Czytań i Jutrzni w Wielki Piątek i w Wielką Sobotę.

Zachęta do odmawiania Liturgii Godzin **611.** – § 1. Zaleca się, by na dekanalnych spotkaniach prezbiterów, w ramach wspólnej modlitwy, odmawiać stosowną część Liturgii Godzin.

§ 2. Kapłanów zamieszkujących w tym samym budynku zachęca się, by przynajmniej od czasu do czasu gromadzili się na wspólnej modlitwie brewiarzowej.

§ 3. Należy zachęcać wiernych świeckich do odmawiania Liturgii Godzin w ramach indywidualnej oraz wspólnej modlitwy rodzinnej.

C. POGRZEB KATOLICKI

Prawo do pogrzebu katolickiego **612.** – § 1. Wierni mają prawo do pogrzebu katolickiego (zob. KPK, kan. 1176 § 1).

§ 2. Pogrzeb katolicki, w którym Kościół wyprasza duchową pomoc zmarłym i okazuje szacunek ich doczesnym szczątkom, a równocześnie niesie żywym pociechę, należy odprawiać z zachowaniem przepisów liturgicznych (zob. KPK, kan. 1176 § 2).

613. – § 1. W prawie do pogrzebu katolickiego katechumeni są zrównani z wiernymi.

§ 2. Prawo do pogrzebu katolickiego mają dzieci, które zmarły przed chrztem, jeżeli rodzice mieli zamiar je ochrzcić (zob. KPK, kan. 1183 § 2), oraz dzieci, które utraciły życie przed urodzeniem na skutek poronienia lub zabójstwa w łonie matki (zob. Aneksy: *Instrukcja dotycząca pogrzebu dziecka*).

§ 3. Odrynnariusz miejsca może pozwolić na katolicki pogrzeb zmarłych członków innego wyznania lub wspólnoty kościelnej niekatolickiej, jeśli nie ma ich własnego szafarza; chyba że się ustali, iż mieli przeciwną wolę (zob. KPK, kan. 1183 § 1–3).

614. – § 1. Kościół zaleca pochówek ciał do ziemi, nie zabrania jednak kremacji, jeśli nie została ona wybrana z pobudek przeciwnych nauce chrześcijańskiej (zob. KPK, kan. 1176 § 3).

Sposób grzebania zmarłych

§ 2. Pochówku ciała osoby zmarłej lub jej prochów umieszczonych w urnie dokonuje się podczas ceremonii pogrzebowej celebrowanej zgodnie z przepisami liturgicznymi. Duszpasterze nie powinni uczestniczyć w rozsypaniu spopielonych resztek ciała ludzkiego.

615. Mając na uwadze dość powszechne zdanie psychiatrów, że samobójcy nie są w pełni odpowiedzialni za swój czyn, nie należy odmawiać im pogrzebu katolickiego ani też czynić różnicy w samej celebracji pogrzebu, jeżeli w ciągu życia okazywali przywiązanie do wiary i Kościoła. Chodzi tutaj o osoby, które, zanim odebrały sobie życie, należały do grona praktykujących katolików (zob. Konferencja Episkopatu Polski, *Instrukcja liturgiczno-duszpasterska Episkopatu Polski o pogrzebie i modlitwach za zmarłych* z 5 maja 1978 r., 13). Uczestnikom ich pogrzebu należy uświadomić – podczas homilii, czy w innym stosownym czasie – że osoby te były praktykujące, a fakt odebrania sobie życia był podyktowany brakiem pełnej świadomości lub stanem chorobowym o podłożu psychicznym.

Pogrzeb samobójcy

616. Zgodnie z kanonem 1184 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego pogrzebu katolickiego winni być pozbawieni:

Odmowa pogrzebu katolickiego

- a) notoryczni apostaci, heretycy i schizmatycy (zob. KPK, kan. 751);
- b) osoby, które wybrały spalenie swego ciała z motywów przeciwnych wierze chrześcijańskiej, np. dla zmanifestowania swojej niewiary w zmartwychwstanie lub życie wieczne.
- c) inni jawni grzesznicy, którym nie można przyznać prawa do pogrzebu katolickiego bez publicznego zgorszenia wiernych.

617. Osoby, które dopuściły się apostazji, herezji lub schizmy, postawiły siebie poza Kościołem i dlatego nie mają prawa do katolickiego pogrzebu (np. katolicy, którzy przeszli do innego wyznania lub sekty). Jednakże notoryczny brak przystępowania do sakramentów Kościoła (spowiedź, Eucharystia) nie jest jeszcze wystarczającym dowodem apostazji. W takiej sytuacji duszpasterz powinien przy nadarzającej się okazji upewnić się, czy osoba zachowująca się w ten sposób rzeczywiście odeszła od katolickiej wiary i Kościoła. W przypadku upewnienia się, fakt ten winien odnotować w kartotece parafialnej lub jeszcze lepiej – sporządzić dokument podpisany przez zainteresowaną osobę. Bez takiego upewnienia się duszpasterz nie ma prawa odmówić pogrzebu. Duszpasterz może jednak – przez np. mniej okazałą ceremonię pogrzebową – zaznaczyć dezaprobatę Kościoła wobec osób, które w sposób stały nie uczestniczyły w życiu sakramentalnym.

618. – § 1. Samobójcę, który przed zamachem na własne życie był powodem publicznego zgorszenia, należy traktować jako jawno-grzesznika. W takiej sytuacji – zgodnie z kanonem 1184 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego – należy odmówić mu pogrzebu katolickiego lub przynajmniej ograniczyć uroczyste sprawowanie samej ceremonii pogrzebowej. Należy uczynić tak nie dlatego, że dana osoba popełniła samobójstwo, ale dlatego, że jej życie było przeciwne duchowi chrześcijańskiemu i że jej oddalenie od Kościoła trwało aż do śmierci.

§ 2. Niekiedy zgorszenie wywoływane za życia przez samobójcę polegało na notorycznym nadużywaniu alkoholu. Ani samobójstwo, będące efektem zaburzenia psychicznego, ani alkoholizm, który jest także chorobą, nie mogą być motywem odmowy pogrzebu katolickiego.

619. Za „jawnych grzeszników” należy uważać również osoby żyjące w związkach niesakramentalnych. Jednak w takim przypadku, na ewentualną odmowę pogrzebu katolickiego winny złożyć się jeszcze inne, dodatkowe okoliczności (np. stałe niepraktykowanie mimo takich możliwości, nieprzyjmowanie kołеды, nieposyłanie dzieci na lekcje religii).

620. Zgodnie z kanonem 1184 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego, pogrzebu katolickiego odmawia się tylko wtedy, gdy dana osoba nie wyraziła przed śmiercią prośby o posługę kapłańską lub nie okazała

żadnych oznak pokuty (ucałowanie krzyża, wzbudzenie aktu żalu, uczynienie znaku krzyża itp.)

621. Pozbawienie pogrzebu katolickiego wiąże się z odmową odprawienia Mszy św. pogrzebowej (KPK, kan. 1185). Nie oznacza to jednak, że za tego zmarłego nie wolno odprawiać Mszy św. w ogóle.

622. Odmowa pogrzebu katolickiego nie może wiązać się z odmową miejsca pochówku na cmentarzu w miejscowości, gdzie istnieje tylko katolicki cmentarz parafialny. W takiej sytuacji zarządca katolickiego cmentarza parafialnego nie może zabronić pogrzebu na tym cmentarzu według innych obrzędów religijnych lub świeckich.

623. Gdyby w sprawie odprawienia katolickiego pogrzebu zaistniała jakaś wątpliwość, należy się zwrócić do Kurii Metropolitalnej, a następnie dostosować się do jej decyzji (zob. KPK, kan. 1184 § 2).

624. Należy podtrzymywać zwyczaj wspólnej modlitwy rodziny i przyjaciół w domu oraz w kaplicy cmentarnej przed liturgią pogrzebową.

Modlitwy
poprzedzające
liturgię pogrzebową

D. EGZORCYZMY

625. – § 1. Egzorcyzmy są obrzędami liturgicznymi sprawowanymi mocą duchowej władzy powierzonej przez Chrystusa Kościołowi, mającymi na celu wypędzanie złych duchów z opętanych oraz uwalnianie od demonicznego wpływu i panowania osób, rzeczy i miejsc (zob. KKK 1673).

Istota egzorcyzmów

§ 2. Egzorcyzmy dzielą się na: a) uroczyste – jako obrzędy liturgiczne sprawowane według rytuału, przy stwierdzonym niewątpliwym opętaniu, b) proste – wypowiedane w formie modlitwy.

626. Egzorcyzmy uroczyste stosuje się tylko wobec tych osób, których cierpienia wyraźnie wskazują na pochodzenie demoniczne bądź towarzyszą im wyraźne znaki działania złych duchów.

Egzorcyzm
uroczysty

627. – § 1. Nikt nie może dokonywać egzorcyzmów uroczystych nad opętanymi, jeśli – zgodnie z kanonem 1172 Kodeksu Prawa

Kanonicznego – nie otrzymał od Arcybiskupa Poznańskiego specjalnego i wyraźnego zezwolenia na stałe lub *ad casum*.

§ 2. Zezwolenia na dokonywanie egzorcyzmów uroczystych udziela Arcybiskup Poznański tylko prezbiterowi odznaczającemu się pobożnością, wiedzą, roztropnością i nieskazitelnością życia.

§ 3. Osoby, które mogą być pod działaniem złego ducha, należy kontaktować z księdzem egzorcystą ustanowionym przez Arcybiskupa Poznańskiego.

Przygotowanie do sprawowania egzorcyzmów

628. Jest nieodzowne, aby w formacji pastoralnej kandydatów do kapłaństwa i kapłanów: a) uczyć ich praktyki tzw. egzorcyzmu prostego, który pod pewnymi warunkami może być stosowany także w konfesjonale, zwłaszcza w spowiedziach grzeszników nałogowych oraz osób uzależnionych od alkoholu, tytoniu i narkotyków; b) zapoznać ich z kryteriami rozeznania i rozróżniania naturalnych anomalii oraz przejawów demonicznych.

24. SŁUŻBA LITURGICZNA

Referat Liturgiczny Kurii Metropolitalnej

629. – § 1. W sprawowaniu liturgii każdy, kto wykonuje swoją funkcję – czy to duchowny czy wierny świecki – powinien w pełni wykonywać wyłącznie to, co do niego należy z natury rzeczy i na podstawie przepisów liturgicznych (zob. KL 28). Stąd potrzeba działania w parafiach służby liturgicznej, która po uprzednim przygotowaniu będzie pobożnie i dokładnie wykonywać właściwe jej posługi liturgiczne.

§ 2. W Archidiecezji Poznańskiej działalność duszpasterstwa służby liturgicznej koordynuje Referat Liturgiczny wchodzący w skład Wydziału Duszpasterstw: Ogólnego i Specjalistycznych Kurii Metropolitalnej.

§ 3. Członkami Referatu Liturgicznego Kurii Metropolitalnej są:

- 1) archidiecezjalni referenci:
 - a) duszpasterstwa ministrantów,
 - b) duszpasterstwa lektorów,
 - c) duszpasterstwa nadzwyczajnych szafarzy Komunii św.,
 - d) ds. muzyki kościelnej,
 - e) ds. organistów,
 - f) duszpasterstwa kantorów, scholii i chórów kościelnych,
 - g) ds. zakrystianów,

2) osoba odpowiedzialna za redakcję kalendarza liturgicznego.

§ 4. Archidiecezjalnych referentów Referatu Liturgicznego powołuje i odwołuje Arcybiskup Poznański.

§ 5. Do zadań archidiecezjalnych referentów służby liturgicznej należy:

- a) zapoznawać się z treścią dokumentów kościelnych poruszających tematy będące w gestii zainteresowania danego referatu,
- b) przygotowywanie archidiecezjalnego programu pracy Referatu oraz realizowanie go we współpracy z dekanalnymi referentami liturgicznymi,
- c) czuwanie nad rozwojem życia liturgicznego i formacją liturgiczną,
- d) kształtowanie archidiecezjalnych struktur służby liturgicznej.

630. – § 1. Odpowiedzialnym za duszpasterstwo służby liturgicznej w dekanacie jest dekanalny referent liturgiczny, wybierany przez duchowieństwo dekanatu spośród miejscowych prezbiterów i zatwierdzony przez Kurię Metropolitalną.

Dekanalny referent liturgiczny

§ 2. Do zadań dekanalnego referenta liturgicznego należy:

- a) uczestnictwo w ogólnodiecezjalnych zebraniach referentów liturgicznych;
- b) troska o realizację archidiecezjalnego programu pracy w dekanacie;
- c) kształtowanie dekanalnych struktur duszpasterstwa liturgicznego;
- d) czuwanie nad formacją liturgiczną w dekanacie.

631. Za duszpasterstwo służby liturgicznej w parafii odpowiada jej proboszcz, który związane z tym zadania spełnia osobiście bądź powierza tę funkcję innemu prezbiterowi.

Parafialna służba liturgiczna

25. CZASY I MIEJSCA ŚWIĘTE

A. CZASY ŚWIĘTE

632. – § 1. Niedziela, która jest pamiątką tajemnicy paschalnej, winna być obchodzona jako dzień świąteczny nakazany (zob. KPK, kan. 1246 § 1).

Dni świąteczne

§ 2. Ponadto do uroczystości i świąt nakazanych należą: Narodzenia Pańskiego (25 grudnia), Świętej Bożej Rodzicielki (1 stycznia), Objawienia Pańskiego (6 stycznia), Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (Boże Ciało), Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (15 sierpnia) i Wszystkich Świętych (1 listopada).

§ 3. Do uroczystości i świąt, które nie są nakazane, należą: Niepokalanego Poczęcia (8 grudnia), Ofiarowania Pańskiego (2 lutego), św. Józefa (19 marca), Poniedziałek Wielkanocny, Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła (poniedziałek po Zesłaniu Ducha Świętego), św. Apostołów Piotra i Pawła (29 czerwca), św. Szczepana (26 grudnia).

(Zob. Konferencja Episkopatu Polski, *List na temat przykazań kościelnych* z 21 października 2004 r.)

§ 4. Ponadto do uroczystości i świąt, które nie są nakazane należą: Zwiastowanie Pańskie (25 marca), Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski (3 Maja), Najświętszego Serca Pana Jezusa (piątek po oktawie Bożego Ciała), Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej (26 sierpnia).

Uczestnictwo
w Eucharystii

633. – § 1. Uczestnictwo w eucharystycznej Ofierze w niedziele i święta nakazane jest podstawowym obowiązkiem każdego katolika. Zawiniona nieobecność powoduje grzech ciężki.

§ 2. W uroczystości i święta, które nie są świętami nakazanymi, zachęca się wiernych, by – zgodnie z wieloletnią tradycją – brali udział w liturgii eucharystycznej (zob. Konferencja Episkopatu Polski, *List na temat przykazań kościelnych* z 21 października 2004 r.).

§ 3. Niedzielnemu i świątecznemu obowiązkowi uczestnictwa w Eucharystii zadość czynią ci, którzy biorą w niej udział, gdziekolwiek jest ona odprawiana zgodnie z wymogami Kościoła.

§ 4. Obowiązek uczestniczenia w Eucharystii spełniają również wierni, którzy uczestniczą w Mszy św. wieczornej poprzedzającej niedzielę lub święto nakazane. Za wieczorną należy uważać Mszę św. odprawianą po godz. 16.00.

Świętowanie
niedzieli i dni
świętecznych

634. – § 1. Na duszpasterzach ciąży odpowiedzialność wychowywania wiernych do właściwego przeżywania niedziel i dni świątecznych, także tych, które zostały zniesione przez władze świeckie. W tym czasie wierni powinni nie tylko uczestniczyć w Mszy św., ale także wstrzymać się od niekoniecznej pracy i poświęcić więcej czasu na budowanie więzi międzyludzkich oraz na lekturę religijną.

§ 2. Duszpasterze powinni ukazywać wiernym właściwy sens odpoczynku niedzielnego i świątecznego (zob. KPK, kan. 1247).

635. Należy obchodzić rocznicę poświęcenia własnego kościoła.

636. – § 1. Uroczystość tytułu lub patrona kościoła należy zasadniczo obchodzić w dniu, w którym ten tytuł przypada.

§ 2. Jeżeli odpust jest przeniesiony na niedzielę, Msze św. celebruje się według formularza z uroczystości tytułu lub patrona kościoła, z wyjątkiem niedziel Wielkiego Postu, okresu wielkanocnego, Adwentu i Bożego Narodzenia.

637. Msza św. transmitowana przez telewizję i radio jest przede wszystkim pomocą dla chorych i tych, którzy – jak np. więźniowie – nie mogą uczestniczyć w Mszy św. w kościele. Słuchanie lub oglądanie Mszy św. transmitowanej przez radio i telewizję nie jest spełnieniem niedzielnego obowiązku uczestnictwa w Mszy św.

Msza św.
transmitowana
przez telewizję
i radio

638. – § 1. Wszyscy wierni, każdy na swój sposób, na podstawie prawa Bożego zobowiązani są czynić pokutę, dlatego zostają nakazane dni pokuty, podczas których wierni powinni przeznaczać więcej czasu na modlitwę, wykonywać uczynki pobożności i miłości, podejmować akty umartwienia, także przez wierniejsze wypełnianie własnych obowiązków, zwłaszcza zaś zachowywać post i wstrzemięźliwość (zob. KPK, kan. 1249).

Dni pokuty

§ 2. Dniami pokuty są poszczególne piątki całego roku i czas Wielkiego Postu (zob. KPK, kan. 1250).

639. – § 1. Wierni, którzy ukończyli 14. rok życia, są zobowiązani do zachowania w ciągu całego życia wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych we wszystkie piątki całego roku i w Środę Popielcową.

Wstrzemięźliwość
od pokarmów
mięsnych i post
ściśły

§ 2. Ze względu na tradycję tego dnia w Polsce, zachęca się wiernych do zachowania wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych w Wigilię Bożego Narodzenia.

§ 3. Wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych nie obowiązuje, jeżeli zgodnie z przepisami liturgicznymi w piątek przypada uroczystość.

640. – § 1. Wierni, którzy ukończyli 18. rok życia, aż do rozpoczęcia 60. roku życia, oprócz wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych są zobowiązani do zachowania postu ścisłego w Środę Popielcową i w Wielki Piątek.

§ 2. Post ścisły pozwala na jednorazowy posiłek do syta oraz na dwa skromne posiłki w ciągu dnia.

Dyspensa od obowiązku wstrzymania się od potraw mięsnych

641. – § 1. Wierni, którzy nie mają możliwości wyboru pokarmów i muszą spożywać to, co zostanie im podane, mogą korzystać z dyspensy od obowiązku wstrzymania się od potraw mięsnych w piątki całego roku.

§ 2. Niemożliwość zachowania wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych w piątek zakłada podjęcie innych form pokuty, takich jak: modlitwa, jałmużna, uczynki pobożności i miłości, wierniejsze spełnianie obowiązków.

§ 3. Dyspensa od obowiązku wstrzymania się od potraw mięsnych nie jest możliwa w Środę Popielcową i Wielki Piątek.

642. – § 1. Dla słusznej przyczyny proboszcz może udzielić w pojedynczym przypadku – poszczególnym wiernym, poszczególnym rodzinom lub wspólnotom wiernych – dyspensy od wstrzemięźliwości od potraw mięsnych, z wyjątkiem Środy Popielcowej i Wielkiego Piątku.

§ 2. Proboszcz winien nałożyć na korzystających z dyspensy obowiązek modlitwy w intencjach Ojca Świętego oraz złożenia ofiary do skarboxy z napisem „Jałmużna postna”, względnie częstszego spełniania uczynków miłosierdzia.

§ 3. Z dyspensy udzielonej przez proboszcza mogą korzystać wierni Archidiecezji Poznańskiej wszędzie, gdziekolwiek się znajdują, a także wszyscy inni wierni przebywający na terenie Archidiecezji Poznańskiej.

§ 4. Tę samą władzę dyspensowania od wstrzemięźliwości od potraw mięsnych posiadają wszyscy kapłani podczas pełnienia posługi duszpasterskiej na cmentarzach komunalnych Poznań Junikowo i Poznań Miłostowo, a także spowiednicy przy sprawowaniu sakramentu pokuty.

§ 5. Organizator przyjęcia winien poinformować zainteresowanych o udzielonej dyspensie.

Powstrzymanie się od zabaw

643. Powstrzymanie się od zabaw tanecznych obowiązuje w piątki całego roku i w czasie Wielkiego Postu.

Dyspensa od obowiązku powstrzymywania się od zabawy

644. – § 1. W piątki poza okresem Wielkiego Postu, w pojedynczym przypadku i dla słusznej przyczyny, proboszcz może udzielić – poszczególnym wiernym, poszczególnym rodzinom lub wspólnotom wiernych – dyspensy od powstrzymania się od zabawy, nakładając na korzystających z dyspensy obowiązek modlitwy w intencjach Ojca Świętego oraz złożenia ofiary do skarboxy z napisem „Jałmużna

postna”, względnie częstszego spełniania uczynków chrześcijańskiego miłosierdzia.

§ 2. Słuszną przyczyną dla uzyskania dyspensy od powstrzymania się od zabawy w dany piątek poza okresem Wielkiego Postu może być np. konieczność urządzenia w tym dniu wesela ze względów lokalowych, studniówki lub innej szkolnej zabawy ze względów organizacyjnych, czy też zabawy dla pracowników danego zakładu ze względów lokalowych czy organizacyjnych.

§ 3. Z dyspensy udzielonej przez proboszcza mogą korzystać wierni Archidiecezji Poznańskiej wszędzie, gdziekolwiek się znajdują, oraz wszyscy inni wierni przebywający na terenie Archidiecezji Poznańskiej.

§ 4. Tę samą władzę dyspensowania od powstrzymania się od zabawy posiadają spowiednicy przy sprawowaniu sakramentu pokuty.

§ 5. Prośbę o dyspensę od powstrzymania się od zabawy – w formie pisemnej – można także kierować do Kurii Metropolitalnej

§ 6. Organizator zabawy winien poinformować zainteresowanych o udzielonej dyspensie.

B. MIEJSCA ŚWIĘTE

645. – § 1. „Miejscami świętymi są te, które przez poświęcenie lub błogosławieństwo, dokonane według przepisów ksiąg liturgicznych, zostały przeznaczone do kultu Bożego lub na grzebanie wiernych” (KPK, kan. 1205).

Pojęcie miejsca świętego

§ 2. Miejsca te z uwagi na ich świętość należy otaczać odpowiednią troską i szacunkiem.

646. – § 1. Decyzję o budowie kościoła na terenie Archidiecezji Poznańskiej podejmuje Arcybiskup Poznański (zob. KPK, kan. 1215 §1).

Kościół

§ 2. Wszystkie projekty nowych kościołów oraz adaptacja wnętrz istniejących już świątyń winny uzyskać zatwierdzenie Archidiecezjalnej Komisji Budowlanej i Konserwatorskiej.

§ 3. Podczas budowy nowych kościołów oraz adaptacji wnętrz istniejących już świątyń należy zachować normy ustalone w *Ogólnym wprowadzeniu do Mszału Rzymskiego*, dotyczące prezbiterium, ołtarza, siedzenia celebransa, ambony i miejsca przechowywania Najświętszego Sakramentu (zob. OWMR 253; 257–267; 271–272; 276–277).

§ 4. Każdy kościół, który ma być poświęcony, powinien posiadać tytuł. Tytułem kościoła może być: Przenajświętsza Trójca, Pan nasz Jezus Chrystus pod wezwaniem tajemnicy z Jego życia lub imienia już wprowadzonego do liturgii, Duch Święty, Najświętsza Maryja Panna pod jakimś wezwaniem w liturgii już przyjętym, Święci Aniołowie, święty wpisany w *Martyrologium Rzymskim* lub umieszczony w prawie zatwierdzonym Dodatku. Nie może natomiast być nim błogosławiony bez specjalnego indultu Stolicy Apostolskiej. Tytuł kościoła winien być tylko jeden, z wyjątkiem tych świętych, których wspomnienie w kalendarzu liturgicznym przypada tego samego dnia (OPK 4).

§ 5. Uroczystego poświęcenia kościoła dokonuje Arcybiskup Poznański, bądź – jeśli sam nie może przewodniczyć obrzędowi – zleca to zadanie innemu biskupowi.

647. Tablice pamiątkowe, po uzyskaniu aprobaty Kurii Metropolitalnej, winny być umieszczane zasadniczo na zewnątrz kościoła.

648. Należy ułatwić dostęp do kościoła wiernym niepełnosprawnym (podjazdy), a także zadbać o przykościelne parkingi dla samochodów.

Kaplice **649.** Na budowę lub urządzenie kaplicy należy uzyskać zgodę Arcybiskupa Poznańskiego (zob. KPK, kan. 1224 §1).

650. – § 1. Kaplica znajdująca się na terenie parafii nie powinna osłabiać poczucia jedności parafii, dlatego wierni, zwłaszcza w Triduum Paschalne i podczas Rezurekcji, powinni uczestniczyć w liturgii sprawowanej w kościele parafialnym.

§ 2. Zasadniczo w kościele parafialnym należy udzielać chrztów św., zawierać sakramentalne związki małżeńskie. W kaplicach natomiast można urządzać rekolekcje adwentowe i wielkopostne.

651. – § 1. Kaplica może uzyskać – decyzją Arcybiskupa Poznańskiego – status kościoła filialnego, jeśli stanowi samodzielny obiekt, ma bryłę sakralną i znajduje się na gruncie kościelnym.

§ 2. W kościele filialnym, przy zachowaniu określonych warunków, można przechowywać Najświętszy Sakrament i obchodzić doroczny tytuł tego kościoła.

Ołtarze **652.** – § 1. Należy dążyć do tego, by ołtarz w prezbiterium był ołtarzem stałym i poświęconym.

§ 2. Jeśli obok nowego ołtarza (twarzą do wiernych) istnieje w prezbiterium – ze względu na wartości artystyczne – dawny ołtarz, nie należy go specjalnie przyozdabiać, by nie odrywał uwagi wiernych od ołtarza właściwego.

§ 3. Dekoracja kwiatowa winna być zawsze zgodna z okresem liturgicznym i umiarkowana, poza mensą ołtarzową.

§ 4. Aparaturę nagłaśniającą (mikrofon) należy umieścić w taki sposób, by celebrans był dobrze słyszalny i by sprzęt nie przeszkadzał w akcji liturgicznej.

653. Wszyscy biorący udział w uroczystościach liturgicznych i nawiedzający miejsca święte winni się odpowiednio zachowywać i być ubrani stosownie do godności tego miejsca.

Zachowanie
i odpowiedni strój

654. – § 1. Fotografowie i kamerzyści wykonujący swoje czynności podczas sprawowania liturgii są zobowiązani do odbycia specjalnego kursu formacyjnego organizowanego przez Kurię Metropolitalną.

Fotografowanie
i filmowanie

§ 2. Mimo posiadanego świadectwa ukończenia kursu przez fotografów i kamerzystów, ostateczne wydanie pozwolenia na filmowanie i fotografowanie w obiektach sakralnych i określenie warunków wykonywania tych czynności należy do proboszcza.

655. – § 1. Tam, gdzie to możliwe, parafie powinny mieć własne cmentarze (zob. KPK, kan. 1240)

Cmentarze

§ 2. Istniejące cmentarze parafialne winny być urządzone i zarządzane zgodnie z prawem Kościoła powszechnego i partykularnego oraz według norm zawartych w obowiązujących ustawach państwowych (zob. też statuty 970-1004)

26. MUZYKA I ŚPIEW KOŚCIELNY

656. Muzyka i śpiew kościelny mają uwielbiać Boga, pomagać wierzącym w zrozumieniu Bożych tajemnic i przeżywaniu liturgii oraz przekazywać prawdy objawione.

Znaczenie muzyki
i śpiewu kościelnego

657. – § 1. Szczególna odpowiedzialność za piękno muzyki i śpiewu kościelnego spoczywa na Arcybiskupie Poznańskim, który swe

Archidiecezjalna
Komisja Muzyki
Kościelnej

zadanie wypełnia m.in. przez Archidiecezjalną Komisję Muzyki Kościelnej, działającą w ramach Wydziału Duszpasterstw: Ogólnego i Specjalistycznych Kurii Metropolitalnej.

§ 2. W skład Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej wchodzi przewodniczący i członkowie mianowani przez Arcybiskupa Poznańskiego na okres 5 lat.

§ 3. Do zadań Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej należy:

- a) czuwanie nad całokształtem archidiecezjalnego życia muzycznego oraz nad stosowaniem przepisów dotyczących muzyki kościelnej w Archidiecezji Poznańskiej;
- b) czuwanie nad repertuarem pieśni i utworów liturgicznych w kościołach;
- c) opracowywanie propozycji śpiewów liturgicznych;
- d) ocena nowych pieśni liturgicznych i utworów muzycznych;
- e) formacja i kształcenie organistów, kantorów, psalterzystów, dyrygentów, chórów i scholii parafialnych przez organizowanie rekolekcji i warsztatów;
- f) sprawowanie pieczy nad budową i remontami organów i dzwonów oraz dokonywanie ich odbioru.

Institucje służące
rozwojowi kultury
muzycznej

658. – § 1. Rozwojowi kultury muzycznej służy również Archidiecezjalne Studium Muzyki Kościelnej (zob. Aneksy: *Statut Archidiecezjalnego Studium Muzyki Kościelnej*, *Regulamin Archidiecezjalnego Studium Muzyki Kościelnej*) oraz Katedralna Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I Stopnia w Poznaniu.

§ 2. Szczególna rola w promowaniu śpiewu kościelnego przypada Poznańskiemu Chórowi Katedralnemu, który kieruje się własnym statutem (zob. Aneksy: *Statut Poznańskiego Chóru Katedralnego*).

Formacja kapłanów
i alumnów

659. – § 1. Troska o piękno muzyki i śpiewu kościelnego rozpoczyna się od dobrego przygotowania duchownych. Przez cały okres formacji seminaryjnej należy nie tylko uczyć kleryków śpiewu, ale także podkreślać wagę śpiewu w liturgii – dotyczy to zarówno roli śpiewu kapłana, jak i śpiewu wiernych. Należy kłaść nacisk na uświadomienie alumnom kerygmatycznej funkcji śpiewu ludu.

§ 2. Po ukończeniu formacji seminaryjnej kapłani winni kontynuować doksztalcanie muzyczne w ramach formacji permanentnej.

Odpowiedzialność
kapłana za śpiew
podczas liturgii

660. Kapłani winni przestrzegać wskazań i zasad liturgicznych dotyczących śpiewu. W śpiewie liturgicznym winni przede wszystkim

wykorzystywać melodie zawarte w Mszaie Rzymskim. Nie powinni pomijać śpiewu podczas liturgii (szczególnie modlitw mszalnych, prefacji).

661. Księża winni troszczyć się także o podnoszenie poziomu śpiewu ludu a także o właściwe wypełnianie funkcji przez organistę, kantorów, psalterzystów oraz schole, chóry i zespoły muzyczne.

662. Proboszcz lub kapłan odpowiedzialny za liturgię parafialną powinien raz w tygodniu organizować wspólne spotkanie wszystkich osób spełniających różne funkcje liturgiczne, celem właściwego przygotowania celebracji niedzielnej Mszy św. Szczególnej uwagi wymaga przygotowanie liturgii Triduum Paschalnego oraz innych uroczystości kościelnych.

663. – § 1. W duszpasterskim nauczaniu trzeba przekazywać wier- Śpiew ludu
nym właściwe rozumienie znaczenia śpiewu liturgicznego.

§ 2. Organisci, dyrygenci i kantorzy winni przygotowywać wier-
nych do uczestniczenia we wspólnym śpiewie. Stosownym czasem
takiego przygotowania winien być moment poprzedzający rozpoczę-
cie liturgii Mszy św.

§ 3. Dzieci i młodzież należy uczyć śpiewania także tradycyjnych
pieśni religijnych, aby zachować ciągłość i nie zagubić polskiej trady-
cji religijnej.

664. – § 1. Każdy organista, nawet ten, który posiada wyższe wykształ- Organisci
cenie muzyczne, winien nieustannie rozwijać posiadaną wiedzę litur-
giczną oraz doskonalić swoje umiejętności muzyczne.

§ 2. Należy zwracać uwagę na formację duchową organistów, orga-
nizując dla nich odpowiednie rekolekcje i dni skupienia. Organisci
zobowiązani są do przestrzegania postanowień *Regulaminu organi-
stów Archidiecezji Poznańskiej* (zob. Aneksy: *Regulamin organistów
Archidiecezji Poznańskiej*).

§ 3. Organista winien znać budowę organów, aby – w razie potrzeby
– umiał naprawić drobne usterki instrumentu.

§ 4. W największych parafiach Archidiecezji Poznańskiej należy
organizować konkursy na stanowisko organisty.

665. – § 1. Organista nie powinien zastępować śpiewu ludu ani pełnić
funkcji psalterzysty.

§ 2. Do obowiązków organisty – zgodnie z *Regulaminem organistów Archidiecezji Poznańskiej* – należy przygotowanie kandydatów do posługi kantora i psalterzysty.

§ 3. Organista winien w liturgii właściwie wykorzystywać czas przewidziany przez przepisy liturgiczne na wykonywanie utworów organowych.

§ 4. Organista powinien uczestniczyć w cotygodniowych spotkaniach dotyczących przygotowania uroczystej liturgii niedzielnej, organizowanych przez proboszcza parafii.

Psałterzyści
i kantorzy

666. – § 1. Należy wprowadzać do liturgii posługę psalterzysty i kantora. Funkcji tych nie można traktować jako przejściowych. Mają to być urzędy stałe, podobnie jak urząd lektora. Dlatego kantor czy kantorzy powinni śpiewać w każdym kościele, nawet wówczas, gdy istnieje schola. W żadnym przypadku nie oznacza to łączenia tego urzędu z jedną konkretną osobą, chodzi bowiem o instytucję, która powinna działać w sposób ciągły, choćby zmieniał się skład osobowy kantorów.

§ 2. Przygotowanie psalterzysty i kantora winno być permanentne i powinno obejmować jego formację liturgiczną oraz kształcenie do wykonywania muzyki sakralnej.

§ 3. Odpowiedzialnym za przygotowanie psalterzystów i kantorów w Archidiecezji Poznańskiej jest referent duszpasterstwa kantorów, scholi i chórów kościelnych, działający w ramach Referatu Liturgicznego Kurii Metropolitalnej.

Chóry, schole
i zespoły muzyczne

667. Proboszczowie winni troszczyć się o istniejące w parafii zespoły muzyczne, a tam, gdzie ich brakuje, powoływać nowe.

668. – § 1. Repertuar zespołów śpiewaczych powinien być podporządkowany wymogom liturgii. Winien też uwzględniać możliwości wykonawcze zespołu.

§ 2. Godnym polecenia jest uwzględnianie w repertuarze zespołów śpiewaczych śpiewu gregoriańskiego. Zachęca się także do zaangażowania się w propagowanie śpiewu gregoriańskiego w ramach stowarzyszenia Ośrodek Śpiewu Gregoriańskiego im. ks. Zdzisława Bernata.

669. – § 1. Proboszczowie i dyrygenci chórów winni troszczyć się o nabór nowych osób.

§ 2. W statutach chórów należy wyznaczyć granicę wieku chórzystów, nie wykluczając starszych z innych form wspólnoty śpiewaczej, np. tworząc stowarzyszenia, towarzystwa itp. (zob. Aneksy: *Wskazania dla zespołów wykonujących muzykę podczas liturgii na terenie Archidiecezji Poznańskiej*).

§ 3. Zachęca się, aby chóry jednoczyły się w Związku Chórów Kościelnych *Caecilianum*.

670. Pracę dyrygenta scholii i chóru należy powierzyć osobie posiadającej odpowiednie kwalifikacje. Jest wskazane, by dyrygent chóru parafialnego posiadał wyższe wykształcenie muzyczne.

671. – § 1. Zespoły muzyczne podczas liturgii nie mogą wykonywać muzyki mającej charakter świecki. Dotyczy to instrumentarium, tekstu, melodii, rytmiki itp. Tego rodzaju muzykę można natomiast wykonywać poza liturgią.

§ 2. Prawidłowe funkcjonowanie zespołów muzycznych regulują odrębne dokumenty (zob. Aneksy: *Wskazania dla zespołów wykonujących muzykę podczas liturgii na terenie Archidiecezji Poznańskiej*).

§ 3. W celu podnoszenia poziomu muzyki i śpiewów wykonywanych przez zespoły muzyczne należy troszczyć się o organizowanie przeglądów, festiwali i koncertów piosenki religijnej.

672. Podczas liturgii należy wykonywać tylko te utwory, które zyskały aprobatę Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Kościelnej i zostały zatwierdzone przez odpowiednią władzę duchowną lub które posiadają już zatwierdzenie władzy kościelnej.

Dobór muzyki i pieśni

673. Świątynia może być wykorzystywana do celów, które nie sprzeciwiają się świętości miejsca, a więc także jako miejsce koncertów muzyki religijnej. W tej kwestii jednak niezbędne jest respektowanie przepisów zamieszczonych w instrukcji Kongregacji Kultu Bożego nt. koncertów w kościołach (zob. Aneksy: Kongregacja ds. Kultu Bożego, Instrukcja *Koncerty w kościołach*, [fragment]), które określają sposób, zakres, warunki udostępniania kościołów dla zgromadzeń pozaliturgicznych.

Koncerty w kościołach

674. – § 1. Organy piszczałkowe są instrumentem od wieków ściśle związanym z liturgią Kościoła i nadal są podstawowym instrumentem liturgicznym. Należy unikać – o ile to możliwe – instalowania w świątyniach organów elektronicznych.

Organy

§ 2. Proboszcz winien dbać o stan instrumentów, a szczególnie organów piszczałkowych, powierzając ich regularne przeglądy osobom i firmom posiadającym odpowiednie uprawnienia.

§ 3. Prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkowych organach wymagają zgody Państwowej Służby Ochrony Zabytków, zgodnie z regulacjami odpowiednich ustaw.

§ 4. W sytuacji budowy lub remontu organów parafia winna najpierw przesłać do Kurii Metropolitalnej – w celu zatwierdzenia – projekt, zakres prac i kosztorys wykonany przez organomistrza posiadającego odpowiednie uprawnienia. Po ukończeniu prac rzeczoznawca Kurii Metropolitalnej winien dokonać odbioru technicznego inwestycji.

27. KULT MARYJNY

Uczestnictwo Maryi
w tajemnicach
Chrystusa

675. „Maryja, dzięki łasce Bożej wywyższona po Synu ponad wszystkich aniołów i ludzi, jako Najświętsza Matka Boża, która uczestniczyła w tajemnicach Chrystusa, słusznie doznaje od Kościoła czci szczególnej” (KK 66). Dlatego należy szczerze popierać kult Błogosławionej Dziewicy, szczególnie liturgiczny, a praktyki i pobożne ćwiczenia ku Jej czci, zalecane w ciągu wieków przez Urząd Nauczycielski, wysoko cenić (zob. KK 67).

Pobożność
maryjna

676. – § 1. Pobożność maryjna winna prowadzić do Ojca przez Syna w Duchu Świętym. Należy tak kształtować liturgię świąt maryjnych, aby przypominała wielkie dzieła Boże spełnione w Maryi oraz przez Maryję, a równocześnie sławiła za nie Boga i łączyła z Chrystusem.

§ 2. Pobożność maryjna winna znajdować odbicie w stylu życia duchownych i świeckich. Winna uczyć kontemplacji Słowa Bożego, życzliwości i dobroci na co dzień, męznego i cierpliwego dźwignia krzyża własnego i innych siostr i braci oraz wspólnoty z pasterzami – następcami Apostołów. Dlatego duszpasterze winni ukazywać egzystencjalne znaczenie kultu Maryi, np. przy zawieraniu sakramentu małżeństwa, przy chrzcie św. dziecka, przed rozpoczęciem nowej pracy lub ważnych zadań społecznych, przy wyjeździe za granicę, w chorobie i przy udzielaniu sakramentu namaszczenia.

Poprawność kultu
maryjnego

677. Duszpasterze winni troszczyć się o poprawny rozwój kultu maryjnego. W tym celu winni uwzględnić wskazania dokumentów

dotyczących kultu maryjnego, zwłaszcza zaś adhortacji apostolskiej *Marialis cultus* – mówiącej o źródłach i formach autentycznej pobożności maryjnej, oraz encykliki *Redemptoris Mater* – traktującej o miejscu Błogosławionej Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła.

678. Głoszący kazania maryjne, w trosce o integralny przekaz tajemnicy zbawienia, powinni czerpać przede wszystkim z bogatego skarbcza Tradycji, uwzględniając przy tym właściwą hierarchię prawd wiary.

Kazania maryjne

679. – § 1. Należy podtrzymywać te formy nabożeństw, które okazały się w ciągu wieków przydatne w kształtowaniu autentycznej pobożności maryjnej. Dotyczy to zwłaszcza Godzinek i Nieszporów o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, które powinny być odprawiane w każdej parafii, zwłaszcza w okresie Adwentu i w święta maryjne.

Nabożeństwa maryjne

§ 2. Zaleca się wiązanie modlitwy różańcowej z rozważaniami ewangelicznymi.

§ 3. Wszystkie nabożeństwa maryjne winny mieć charakter formacyjny.

680. Duszpasterze powinni podtrzymywać i ożywiać istniejące grupy, wspólnoty, bractwa i ruchy maryjne, a tam, gdzie ich nie ma, powoływać do życia (zwłaszcza wspólnoty Żywego Różańca, Sodaliję Mariańską, Pomocników Matki Kościoła, Rycerstwo Niepokalanej, Stowarzyszenie Matki Bożej Patronki Dobrej Śmierci, a wśród dzieci – grupę „Dzieci Maryi” i Podwórkowe Kółka Różańcowe).

Wspólnoty maryjne

681. – § 1. Należy dbać o wizerunki maryjne w kościołach i kaplicach przydrożnych.

Wizerunki maryjne

§ 2. Wizerunek Maryi powinien, obok krzyża, zajmować poczesne miejsce w mieszkaniach katolików.

28. SANKTUARIA I DUSZPASTERSTWO PIELGRZYMKOWE

682. – § 1. Przez sanktuarium rozumie się kościół lub inne miejsce święte słynące łaskami, do którego pielgrzymują liczni wierni i jako

Definicja sanktuarium

takie zatwierdzone dekretem Arcybiskupa Poznańskiego (zob. KPK, kan. 1230).

§ 2. Zatwierdzenie kanoniczne – dokonane specjalnym dekretem Arcybiskupa Poznańskiego, określającym urzędową nazwę i stopień sanktuarium – stanowi oficjalne uznanie miejsca świętego i jego specyficznego przeznaczenia, upoważniające je do przyjmowania pielgrzymów. Taką rangę posiadają kościoły i kaplice wymienione w dekreście Arcybiskupa Poznańskiego (zob. Aneksy: *Wykaz sanktuariów w Archidiecezji Poznańskiej*).

Statut sanktuarium **683.** – § 1. Każde sanktuarium winno posiadać odpowiedni statut zatwierdzony przez Arcybiskupa Poznańskiego.

§ 2. W statucie sanktuarium należy określić przede wszystkim zadania i obowiązki kustosa, prawo własności i zarząd majątkiem (zob. KPK, kan. 1232).

§ 3. Jeżeli sanktuarium przynależy do parafii, wówczas kustoszem sanktuarium jest proboszcz tejże parafii. W przypadku kościoła rektorskiego kustoszem jest jego rektor. Jeżeli sanktuarium znajduje się na terytorium domu zakonnego, wówczas kustoszem sanktuarium jest przełożony lub przełożona domu.

§ 4. Jeżeli sanktuarium nie przynależy do parafii, a jedynie znajduje się na terenie parafii, w jego statutach należy określić wzajemne relacje między parafią a sanktuarium.

Wizerunki koronowane **684.** Koronacja obrazu lub figury stanowi uroczysty akt czci i wdzięczności dla Bogurodzicy i świętych, szczególne uznanie Kościoła dla świętego miejsca oraz wezwanie do dalszego rozwoju kultu.

Kustosz sanktuarium **685.** Kustosz winien odznaczać się szczególnym umiłowaniem duszpasterstwa sanktuarijnego i odpowiednimi uzdolnieniami duszpasterskimi. Winien także stale pogłębiać wiedzę teologiczną.

686. – § 1. Kustosz sanktuarium obowiązany jest zapewnić wiernym odpowiednie środki służące rozwojowi życia duchowego przez gorliwe głoszenie Słowa Bożego i ożywienie życia liturgicznego, zwłaszcza przez sprawowanie Eucharystii i pokuty oraz przez kultywowanie zatwierdzonych form pobożności ludowej (zob. KPK, kan. 1234 § 1).

§ 2. Kustosz sanktuarium, w którym kult Najświętszej Maryi Panny i świętych jest głęboko zakorzeniony i jest ono celem licznych pielgrzymek tak archidiecezjalnych, jak też parafialnych i prywatnych, może

– przy zachowaniu innych przepisów Kościoła – wystąpić z prośbą do Arcybiskupa Poznańskiego o koronację wizerunku.

§ 3. Do obowiązków kustosza sanktuarium należy także przygotowanie odpowiednich warunków do modlitwy oraz stworzenie pielgrzymom godnych warunków pobytu, zwłaszcza gdy przybywają w większych grupach (miejsce do spożycia posiłków, punkt medyczny, sanitariaty itp.)

§ 4. Ważnym obowiązkiem kustosza jest odpowiednie zabezpieczenie kościoła, a zwłaszcza Najświętszego Sakramentu (zob. Aneksy: *Instrukcja dotycząca zabezpieczenia obiektów sakralnych przed włamaniem i kradzieżą, a zwłaszcza ochronienia Najświętszego Sakramentu przed profanacją*).

§ 5. Szczególnym zadaniem kustosza jest przygotowanie uroczystości odpustowych według obowiązujących zasad (zob. Aneksy: *Instrukcja dla organizatorów uroczystości odpustowych w sanktuariach*).

687. Kustosz powinien włączać swoich parafian do współpracy i działań apostołskich w duszpasterstwie sanktuaryjnym.

688. – § 1. Zadaniem kustosza sanktuarium jest także gromadzenie danych historycznych dotyczących świętego miejsca, opracowanie jego dziejów, ze szczególnym zwróceniem uwagi na historię kultu i znacniejszych łask w nim otrzymanych, prowadzenie na bieżąco dokładnej kroniki oraz przechowywanie pamiątek z nim związanych, jak dokumenty, wota itp.

§ 2. Historia sanktuarium i zapisy kronikarskie, zwłaszcza dotyczące osób nawróconych bądź uzdrowionych w sanktuarium, winny być udostępniane zainteresowanym, głównie pielgrzymom, celem zapoznania ich z przeszłością i specyfiką świętego miejsca.

689. Kustosze sanktuariów winni regularnie spotykać się ze sobą w celu pogłębiania swojej wiedzy teologicznej, doskonalenia metod pracy i wymiany doświadczeń. Zorganizowanie takich spotkań należy do obowiązków archidiecezjalnego referenta ds. sanktuariów i pielgrzymek.

690. – § 1. Sanktuaria o większym zasięgu oddziaływania winny przez cały rok prowadzić duszpasterstwo sanktuaryjne. Plan rocznej działalności powinien być uzgodniony z Wydziałem Duszpasterstwa: Ogólnego i Specjalistycznych Kurii Metropolitalnej.

Program
duszpasterski
sanktuarium

§ 2. Sanktuaria, jeśli tylko dysponują odpowiednimi warunkami, powinny rozwijać w ciągu roku duszpasterstwo specjalne przez urządzenie rekolekcji i dni skupienia dla różnych stanów czy grup duszpasterskich.

§ 3. Uroczystości odpustowe w sanktuariach, gromadzące większą liczbę wiernych, winny być szczególną okazją do prowadzenia duszpasterstwa o zasięgu nie tylko parafialnym, ale także dekanalnym i ogólnodiecezjalnym.

Liturgia
w sanktuarium

691. Sanktuarium powinno być miejscem poprawnej i pięknej liturgii, aby wierni przybywający do sanktuarium wracali umocnieni duchowo i zbudowani sprawowaną tam liturgią.

Sanktuarium
miejscem głoszenia
Dobrej Nowiny

692. Sanktuarium winno być miejscem, w którym stale głosi się Dobrą Nowinę. Wiernym, którzy przybywają do sanktuarium, trzeba przedstawiać podstawowe elementy przesłania ewangelicznego, z którego wynika: konieczność nawrócenia we wspólnocie Kościoła; zachęcanie do naśladowania Chrystusa i wytrwałości na drodze sprawiedliwości i miłosierdzia oraz umacnianie nadziei zdążania do celu wiecznego.

Sanktuarium
miejscem
sprawowania
Eucharystii

693. – § 1. Szczytem i punktem centralnym całego duszpasterstwa w sanktuariach powinna być celebrowanie Eucharystii. Winna ona być sprawowana przykładowo i prowadzić wiernych do osobistego spotkania z Chrystusem. Przybywających do sanktuarium kapłanów ze swymi grupami oraz innych przewodników grup pielgrzymkowych należy zachęcać do wspólnotowego uczestnictwa we Mszy św., które stanowi wyraz jedności i braterstwa w Kościele Chrystusowym.

§ 2. W sanktuarium powinno znaleźć się odpowiednie miejsce przeznaczone dla stałej adoracji Najświętszego Sakramentu, medytacji i wyciszenia wewnętrznego.

Sanktuarium
miejscem
sprawowania
sakramentu pokuty

694. – § 1. Pielgrzymka do sanktuarium powinna stanowić dogodną okazję do skorzystania z sakramentu pokuty.

§ 2. W miarę możliwości należy stosować wspólny rachunek sumienia i żal za grzechy wielu penitentów z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem.

Sakrament
namaszczenia
chorych
w sanktuarium

695. – § 1. Sanktuarium winno być także stosownym miejscem do celebrowania sakramentu namaszczenia chorych w sposób wspólnotowy, przede wszystkim przy okazji pielgrzymek osób chorych i w podeszłym wieku.

§ 2. W sanktuarium powinny być odpowiednie dla osób chorych i starszych miejsca modlitwy i pobytu.

§ 3. W stałym i okazjonalnym programie nabożeństw w sanktuarium winny być uwzględnione specjalne nabożeństwa dla osób chorych i starszych.

696. W sanktuariach mogą też być udzielane inne sakramenty, przy zachowaniu zaleceń Arcybiskupa Poznańskiego. Inne sakramenty

697. – § 1. Sanktuarium winno być uprzywilejowanym miejscem uzyskiwania odpustu zupełnego. Wierny może uzyskać odpust, jeśli nawiedzi sanktuarium i pobożnie odmówi *Ojcze nasz* i *Wierzę*, spełniając równocześnie zwykłe warunki, jakimi są oprócz wykluczenia wszelkiego przywiązania do grzechu, nawet powszedniego, spowiedź sakramentalna, Komunia eucharystyczna i modlitwa w intencjach Ojca Świętego. Wierny może uzyskać odpust: Odpust zupełny

a) w uroczystość tytułu;

b) raz w roku, w dniu przez siebie wybranym;

c) ilekroć uczestniczy on w pielgrzymce, która przybywa do sanktuarium przy licznym udziale wiernych (Penitencjaria Apostolska, *Enchiridion indulgentiarum*. Wydanie wzorcowe według wydania łacińskiego z 1999 r., 33 § 1, 1, 4).

§ 2. Należy przypominać pielgrzymom o możliwości zyskania odpustu zupełnego w miejscu, które nawiedzają, a także zachęcać ich do tej praktyki, wyjaśniając równocześnie warunki konieczne do uzyskania odpustu.

698. Do programu nabożeństw w sanktuarium należy włączać godną i uroczystą celebrację Liturgii Godzin, przede wszystkim Jutrznii i Nieszporów, zwłaszcza posługując się Oficjum wotywnym związanym z sanktuarium. Liturgia Godzin

699. – § 1. W sanktuarium należy zachowywać istniejący w Kościele od najdawniejszych czasów zwyczaj błogosławienia osób, pokarmów lub przedmiotów. Udzielanie
błogosławieństw

§ 2. W celu właściwego udzielania błogosławieństw należy zachować normy zamieszczone w Rytuale Rzymskim, posługując się księgą *Obrzędy błogosławieństw* (zob. OB). Wybierać należy raczej celebrację wspólnotową i zachęcać wiernych do czynnego i świadomego uczestnictwa.

§ 3. W okresie większego napływu wiernych należy wyznaczyć odpowiednie godziny udzielania błogosławieństw w ciągu dnia.

- Świadczenie miłości miłosiernej **700.** Każde sanktuarium winno być ogniskiem miłości miłosiernej. Dlatego, jeśli tylko jest to możliwe, przy sanktuarium należy:
- organizować centra opieki społecznej;
 - udzielać gościny (zwłaszcza pielgrzymom biednym);
 - rezerwować dogodne miejsca w sanktuarium dla pielgrzymów starszych, chorych i niepełnosprawnych;
 - urządzać dla osób starszych i chorych specjalne nabożeństwa w godzinach najbardziej odpowiadających ich możliwościom, nie izolując ich od pozostałych wiernych.
- Sanktuarium ośrodkiem kultury **701.** – § 1. Sanktuarium winno być także specyficznym „centrum kultury”, miejscem, w którym – w miarę możliwości – organizuje się wykłady i konferencje, podejmuje się interesujące inicjatywy wydawnicze, realizuje się przedstawienia, koncerty, wystawy i inne działania artystyczne, muzyczne i literackie.
- § 2. Należy jednak czuwać nad tym, by element kulturowy nie górował nad elementem religijnym.
- Działalność ekumeniczna w sanktuarium **702.** Sanktuarium winno być miejscem działalności ekumenicznej, wyrażanej przez modlitwę o jedność chrześcijan i organizowanie spotkań modlitewnych chrześcijan różnych wyznań.
- Pielgrzymki **703.** Każdą pielgrzymkę należy odpowiednio przygotować według stosownych zasad (zob. *Aneksy: Instrukcja dla organizatorów pielgrzymek*).

29. BEATYFIKACJE I KANONIZACJE

- Cel beatyfikacji i kanonizacji **704.** – § 1. Praktyka beatyfikacji i kanonizacji ma na celu ukazanie osób, które współpracując z łaską Bożą stały się wzorcami godnymi naśladowania i pełnią rolę wstawienniczą we wspólnocie Kościoła.
- § 2. Archidiecezja Poznańska, wspólnoty parafialne oraz instytuty życia konsekrowanego winny promować na ołtarze kandydatów wywodzących się z tychże wspólnot.

705. Sprawami beatyfikacji i kanonizacji na terenie Archidiecezji Poznańskiej zajmuje się Referat Beatyfikacji i Kanonizacji działający w ramach Wydziału Duszpasterstw: Ogólnego i Specjalistycznych Kurii Metropolitalnej.

Referat Beatyfikacji i Kanonizacji Kurii Metropolitalnej

706. – § 1. Podstawą podjęcia każdego postępowania kanonizacyjnego winno być przekonanie o świętości danego kandydata na ołtarze. W postępowaniu dotyczącym męczeństwa należy udowodnić, iż było to męczeństwo za wiarę.

Dochodzenie diecezjalne w postępowaniu kanonizacyjnym

§ 2. Opinia świętości (*fama sanctitatis*) jest ogólnym przekonaniem wiernych o świętości życia, męczeństwie lub cudach dokonanych za pośrednictwem kandydata na ołtarze. Przekonanie to daje początek religijnej czci i tę cześć podtrzymuje. Winno być ono spontaniczne, występować u ludzi poważnych i uczciwych oraz trwać, wzrastać i mieć stosunkowo szeroki zasięg.

707. – § 1. Prawo wszczęcia procesu kanonizacyjnego przysługuje kościelnej osobie prawnej (np. diecezji, parafii, zgromadzeniu zakonnemu, stowarzyszeniu kościelnemu) lub osobie fizycznej, która jest przekonana o świętości kandydata na ołtarze. Osoba ta, nazywana stroną powodową, ustanawia swego urzędowego pełnomocnika, którym jest postulator.

§ 2. Postulatorem może być osoba fizyczna, prawnie ustanowiona przez powoda i zaaprobowana przez Arcybiskupa Poznańskiego, która posiada odpowiednie przygotowanie teologiczne i kanoniczne, a jeśli dana sprawa tego wymaga, także historyczne.

708. – § 1. Do obowiązków postulatora należy przeprowadzenie wstępnych czynności, niezbędnych do rozpoczęcia sprawy, tj. zebrania wiadomości na temat życia kandydata na ołtarze, opinii o jego świętości, wadze sprawy dla życia Kościoła (tzw. walor eklezjalny) i o ewentualnych przeszkodach. O tym wszystkim postulator ma obowiązek poinformować Arcybiskupa Poznańskiego jeszcze przed rozpoczęciem sprawy.

§ 2. Do kompetencji postulatora należy złożenie prośby do Arcybiskupa Poznańskiego o wszczęcie postępowania kanonizacyjnego (*supplex libellus*). Prośba winna zawierać:

- a) życiorys kandydata na ołtarze lub udokumentowaną relację, sporządzoną chronologicznie, na temat życia, działalności, cnót lub męczeństwa, opinii świętości, cudów (nie można pominąć tego wszystkiego, co byłoby przeciwne lub niesprzyjające sprawie);

- b) drukowane pisma kandydata na ołtarze w autentycznym odpisie;
- c) listę świadków, którzy będą zeznawać w procesie.

709. – § 1. Do Arcybiskupa Poznańskiego należy decyzja o rozpoczęciu postępowania kanonizacyjnego w odniesieniu do kandydatów na ołtarze, którzy zmarli na terenie Archidiecezji Poznańskiej.

§ 2. Arcybiskup Poznański nie powinien formalnie rozpoczynać procesu kanonizacyjnego, dopóki nie upewni się o istnieniu prawdziwej opinii świętości kandydata na ołtarze.

§ 3. Arcybiskup Poznański winien przedstawić sylwetkę kandydata na ołtarze Konferencji Episkopatu Polski i uzyskać jej *nihil obstat* a następnie *nihil obstat* Kongregacji ds. Beatyfikacji i Kanonizacji.

710. – § 1. Arcybiskup Poznański powołuje trybunał do przeprowadzenia procesu beatyfikacyjnego lub kanonizacyjnego, w którego skład wchodzi: delegat Arcybiskupa Poznańskiego, promotor sprawiedliwości i notariusze.

§ 2. Delegat Arcybiskupa Poznańskiego to osoba, której Arcybiskup Poznański powierza prowadzenie dochodzenia archidiecezjalnego. Powinien on być kapłanem posiadającym solidną wiedzę teologiczną i kanoniczną, a ponadto dobrze zorientowanym w specyfice prowadzonej sprawy.

§ 3. Promotor sprawiedliwości stoi na straży zachowania przepisów prawa kanonicznego. On też przygotowuje pytania stawiane świadkom i biegłym.

§ 4. W procesie kanonizacyjnym za sporządzanie i uwierzytelnianie akt procesowych odpowiedzialni są notariusze.

711. Wśród osób biorących udział w każdym procesie kanonizacyjnym występują także różnego rodzaju specjaliści i biegli sędziowie powołani przez Arcybiskupa Poznańskiego. Podlegają oni przepisom zwykłym procesu kanonicznego, z uwzględnieniem specyfiki spraw kanonizacyjnych.

712. – § 1. Przedmiotem dochodzenia diecezjalnego w postępowaniu kanonizacyjnym jest zebranie materiału dowodowego odnoszącego się do życia, cnót, męczeństwa, opinii świętości, cudu i długotrwałej czci.

§ 2. Po zakończeniu dochodzenia diecezjalnego sporządza się *transumpt* (uwierzytelniony odpis akt procesu), który Arcybiskup Poznań-

ski przekazuje do Kongregacji ds. Świętych. Oryginał akt procesu pozostaje w tajnym archiwum Kurii Metropolitalnej.

713. – § 1. Termin „świadcowie wiary” obejmuje te osoby, które prawdopodobnie nie zostaną wyniesione do chwały ołtarzy, niemniej jednak w sposób ponadprzeciętny realizowały w codziennym życiu zasady Ewangelii i w stopniu heroicznym wypełniały obowiązki swojego stanu.

Świadcowie wiary

§ 2. Należy zachowywać i pielęgnować pamięć o świadkach wiary we wspólnotach parafialnych, tworząc katalogi osób, których życie jest godne pamięci i naśladowania. Katalogi winny być tworzone według określonych zasad (zob. Aneksy: *Wskazania dotyczące dokumentowania życia świadków wiary z Archidiecezji Poznańskiej*).